

PISANII SÂNGEORZENE

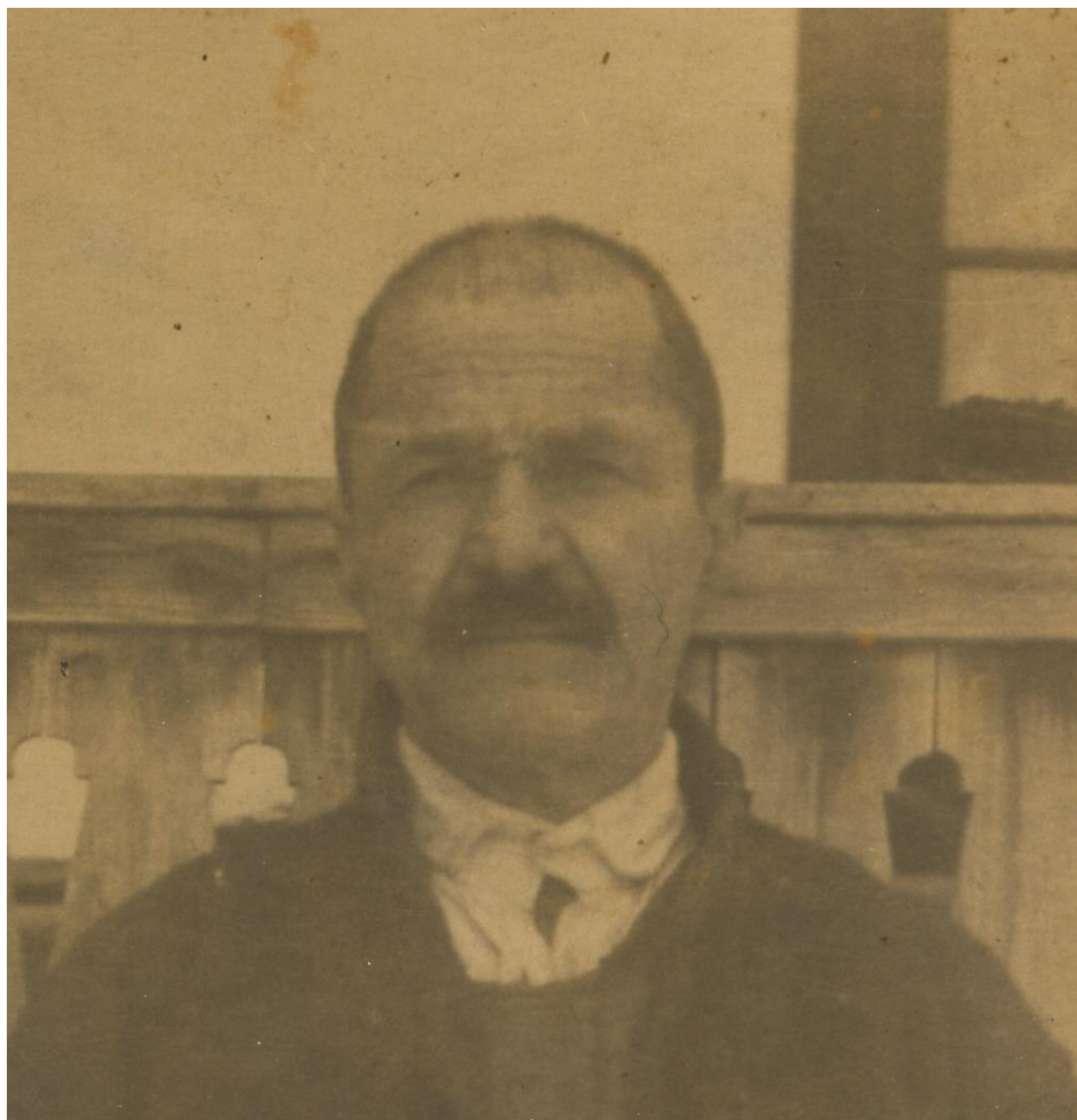

ANUL XV, NR. 6(166), IUNIE 2026

PISANII SÂNGEORZENE

Spiritualitate, Istorie și Tradiție

ANUL XV, NR. 6(166), IUNIE 2026

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
Dr. ALEXANDRU DĂRĂBAN

Consultant științific: Dr. Mirela Popa-Andrei, cercetător științific II, Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române
Colaboratori permanenți: Dr. Elisabeta Scurtu, Preot Dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu, Dr. Dorin Dologa, Icu Crăciun, Florin Hodoroga

Editor și redactor responsabil: Alexandru Dărăban

Tehnoredactare: Alexandru Dărăban

REDAȚIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: florin.hodoroga@gmail.com
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj
aldaraban57@gmail.com

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:

<http://pisanisangeorzene.assbn.ro/ps2019.html>

<http://en.calameo.com/accounts/3280504>

biblioteca-digitala.ro/?pub=6346-pisanii-sangeorzene-revista-de-spiritualitate-istorie-si-traditie-locala

COPERTA 1: Laurențiu Oanea cu soția

COPERTA 2: Laurențiu Oanea cu un jandarm

COPERTA 3: Laurențiu Oanea în dosarele securității

COPERTA 4: Laurențiu Oanea în dosarele securității

Cuprins

EVENIMENT

Lansare de carte – „O zi pe față, una pe dos” – Ioan Țârcoman Ochea.....6

ICU CRĂCIUN

Singurătatea poetului de cursă lungă.....8

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1865.....10

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI

Suveniri și notițe de călătorie (În Transilvania, România și Dobrogea).....26

De la băile din Sângeorgiu – în fuga condeifului - 35

Moartea unui învățător distins.....37

DR. DORIN DOLOGA

Aspecte privind exploatarea resurselor naturale de la Sângeorz-Băi.....41

DIN GRANIȚĂ

Protocolul încheiat de conferința greco-catolicilor din Vicariatul Rodnei la data de 7 iunie 1869.....43

EMIL BOȘCA-MĂLIN

S-a dus și badea Iustin.....48

COMUNISM

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

Situația privind trecerea sângeorzenilor la ortodoxie reflectată în registrele parohiale greco-catolice de stare civilă (1888).....50

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

Dr. Laurențiu Oanea sub supravegherea securității între anii 1951-1960.....54

IONICĂ SCRIDON

Alexandru Găină – un „pater familias” pilduitor prin viața lui.....63

EVENIMENT

Consiliul Județean Bistrița-Năsăud
Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud
Muzeul de Artă Comparată Sângeorz-Băi

Lansare de carte

**O zi pe față,
una pe dos**

Ioan Țârcoman Ochea
prezintă: Icu Crăciun

Ioan Țârcoman-Ochea

**O zi pe față,
una pe dos**

Singurătatea poetului de cursă lungă

ICU CRĂCIUN

Ioan Țârcoman-Ochea este originar din orașul-stațiune Sângeorz-Băi. A fost membru al cenaclului „Andrei Mureșanu” din localitatea natală între anii 1975 și 1990. A debutat în revista literară clujeană „Steaua” în anul 1982. În 1983, a obținut mențiune la Festivalul de Poezie Națională „Tudor Arghezi”, ediția a III-a, din Târgu-Jiu. Până la debutul cu volumul „O zi pe față, una pe dos”, tipărit anul acesta la prestigioasa editură „Charmides”, a citit câteva biblioteci, din care și-a luat provizii spirituale pentru a-și umple multe goluri din existența sa.

Ajuns la vârsta înțelepciunii, când esențele se cristalizează mai limpede, Ioan Țârcoman-Ochea a fugit toată viața de imbecilizarea în masă, retrăgându-se, solitar, în lecturi care i-au răscolit gândurile și întrebările, pentru ca, mai apoi, să rodească în poeme bine pârguite, unele, esențializate aidoma haiku-urilor: „treceam tot mai mult/ prin clepsidra timpului/ și mă subțiam/ până la lacrimă”.

Din acest volum de versuri, mă opresc la o temă recurentă, obsesivă, frecventată mai cu seamă în prima parte; e vorba, firește, de solitudine. „Singurătatea ne-apasă pe umeri”, zice poetul, iar „țipătul ei surd se zvârcolește la picioare”, astfel că „de mâine o să vorbești cu inima mea ce dârdâie de singurătate”. Antidotul și vindecarea se fac „hrănind-o cu poezii de dragoste”, iar „setea ne-o potolim golind/ paharele pline de cuvinte”, în timp ce „poveștile scoase din sertare/ se dizolvă”, iar tăcerea este băută „din cănile clipei”. Partenerul solitudinii este păianjenul, care, culmea! „îi țese în ochi/ tristețea și bucuria”, iar când invocă anii copilăriei cu inocența ultragiată de „tablourile ascunse de văzul copiilor/ păianjenii sug din sânii singurătății”. Imaginile acestea sunt încărcate de simboluri, (epitete, personificări și metafore) așa cum le stă bine celor care doresc să-și primenească sufletul cu versuri de neuitat. Scurgerea timpului îl determină să înainteze „printre riduri”, să-și șteargă „moartea de pe obraji”, rămânând „un spectator clandestin în fața porții” pentru a constata sec: „în jurul meu – nimeni”. Experiențele mai mult sau mai puțin faste ale vieții l-au făcut să trăiască forța magică și ritualică a acesteia, să schițeze „prin aer un chip cu riduri tinere/ singurătatea crescând ca aluatul la dospit”, determinându-l „să umble cu grijă prin gând”, urmărit de „pasărea singurătății”: cucul. Poetul suferă de neputință, neant și sufocare, de aceea, izbucnește: „dorm cu visele într-o cămașă de noapte străină/mă învelesc cu promisiuni/nu mai fumez minciuni de frică să nu adorm cu ele între degete/ privesc în cana

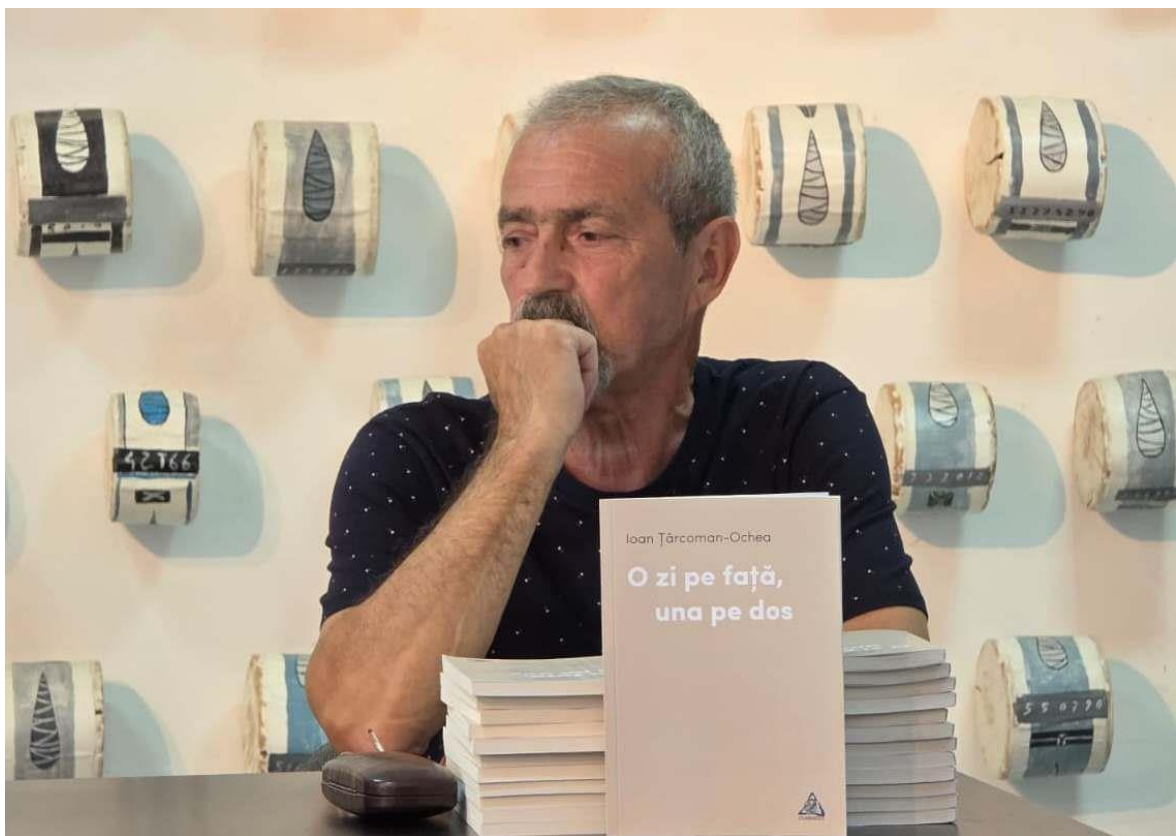

ICU CRĂCIUN

---

ciobită de lut la veșnicul putregai/ mi-a mai rămas un rest de viață/ ascuns sub pleoapele unui manechin/ mi-a mai rămas un baston – o baghetă magică/ cu care aş putea dirija lumea care trece pe lângă mine/ dorm și mă privesc”. În pofida anxietății și înaintării în vârstă, Ioan Țârcoman-Ochea rămâne o fire optimistă: „strigătul fericirii acoperă tot cerul/ mâinile au început să vorbească/ nu o să arunc cu vorbe urâte în lume/ să nu plece din inimă”, lăsând în urmă cenușa iluziilor ireversibile.

Închei prezentarea acestei cărți cu un poem de la pagina 85, pe care îl consider o adevărată *ars poetica* a autorului: „mânat de un vis avan/ am început să-mi construiesc casa/ de sus în jos ca unii nordici/ am făcut schelă din tulpini de iederă/ acoperișul din frunze de nuferi/ și solzi de pește (impermeabilitate și sclipire)/ pereții – din versuri/ hornul – un ochi de Sfinx/ paratrăsnetul – o lebadă din flori de lotus/ două ferestre de sticlă – prin ele privesc drumul poeziei/ la temelie – toate cuvintele ce pot alcătui o viață”.

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1865

1

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Iacob Buia, văduv, econom plugar	Ecaterina Partene, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	13 februarie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Pe Coțna, nr. 337	Peste Apă, nr. 166
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	36 ani	30 ani
Starea civilă	Văduv	Celibă
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Isip Partene – 65 ani cu Ileana – 56 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Macavei Sohorca – 50 ani Ioan Andresi – 60 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Arsente Ioan Pop – 30 ani cu Melania, femeia sa – 23 ani din Maieru	
Preotul care a săvârșit cununia	Emanuel Călina - capelan	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	29 ianuarie, 5 și 11 februarie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ¹	

2

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Zaharie Flore, văduv, econom plugar	Irina Jarda, fată fecioară de plugar

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (SJANBN), fond Registre parohiale stare civilă, Matricula cununaților anii 1858-1872, f. 27 v. – f. 28 f., poz. 1.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1865

Data încheierii căsătoriei	13 februarie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Peste Apă, nr. 192	Între Uliți, nr. 132
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	45 ani	23 ani
Starea civilă	Văduv	Celibă
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Ileana Jarda – 46 ani, văduvă
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Cosma Oanea – 43 ani Pantelimon Nicolai – 40 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Amfilon Pop – 44 ani cu Iftinia, femeia sa – 36 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	29 ianuarie, 5 și 11 februarie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ¹	

3

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Donise Mihoc, june, fiu de plugar	Gacea Mărcuș, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	13 februarie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între Uliți, nr. 44	Pe valea Borcutului, nr. 434
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	24 ani	20 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Elisei Mihoc – 60 ani cu Șofronia – 45 ani	Alexe Mărcuș – 43 ani cu Nastasia – 40 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Todor Șteopoaie – 63 ani Cosma Oanea – 43 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Clement Pop – 33 ani cu Gacea, femeia sa – 30 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	29 ianuarie, 5 și 11 februarie 1865, cu impediment canonic a 6-a	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	

¹ SJANBN, f. 27 v. – f. 28 f., poz. 2.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1865

Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ¹
------------	---

4

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Dumitru Poliac, june de țigan	Maria recte Ana Ioan Jiga Cirilă, fată fecioară de țigan
Data încheierii căsătoriei	16 februarie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Telciu, fără casă	Lingurari fără casă
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	26 ani	23 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Ioan Poliac – 50 ani din Telciu, văduv	Ioan Jiga – 60 ani, cu Firoana – 50 ani, țigani lingurari
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Ștefan Poliac – 36 ani din Telciu Todor Cirilă – 30 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Simion Ban – 34 ani cu Ana, femeia sa – 30 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	22, 29 ianuarie și 5 februarie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ²	

5

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Login Georgeș, june, fiu de plugar	Eudochia Budușian, fată fecioară de plugar
Data încheierii căsătoriei	13 februarie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între uliți, nr. 82	Între Uliți, nr. 57
Religia	Greco-catolică	
Vârsta la căsătorie	24 ani	21 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Vasile Georgeș – 60 ani cu Irina – 40 ani	George Budușian – 50 ani, vădiv

¹ SJANBN, f. 27 v. – f. 28 f., poz. 3.² SJANBN, f. 28 v. – f. 29 f., poz. 4.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1865

Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Maxim Gagea – 60 ani Grigore Gagea – 56 ani
Martori la cununia însăși (nași)	Elias Haliță – 30 ani cu Tecla, femeia sa – 28 ani
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	22, 29 ianuarie și 5 februarie 1865, fără impedimente
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ¹

6

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	George Budușian, văduv, plugar	Tecla Popicica, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	16 februarie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între Uliți, nr. 57	Peste Apă, nr. 284
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	50 ani	40 ani
Starea civilă	Văduv	Celibă
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Orfană
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Teodor Șteopoaie – 63 ani Cosma Oanea – 43 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Larion Cordoș – 59 ani cu Ioana, femeia sa – 48 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	29 ianuarie, 5 și 11 februarie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ²	

7

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Gabriel Clipotă, june absitariu, fiu de plugar	Arina Georgeș, fată fecioară, fiică de plugar

¹ SJANBN, f. 28 v. – f. 29 f., poz. 5.² SJANBN, f. 28 v. – f. 29 f., poz. 6.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1865

Data încheierii căsătoriei	16 februarie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Pe Rogină, nr. 300	Între Uliți, nr. 85
Religia	Greco-catolică	
Vârsta la căsătorie	32 ani	24 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Tănase Georgeș – 66 ani cu Eudochia – 57 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Teodor Șteopoaie – 63 ani Cosma Oanea – 43 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Maței Miherța – 37 ani cu Titiana, femeia sa – 36 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	29 ianuarie, 5 și 11 februarie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ¹	

8

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Anchidim Mutu, june absitariu, fiu de plugar	Todosia Varvari, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	16 februarie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Peste Apă, nr. 214	Peste Apă, nr. 233
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	27 ani	23 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Irina Mutu – 65 ani, văduvă	Grigore Varvari – 65 ani cu Titiana – 60 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Grigore Timocea – 50 ani Precup Varvari – 36 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Petre Nicolai – 41 ani cu Maria, Femeia sa – 40 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Emanuel Călina - capelan	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	29 ianuarie, 5 și 11 februarie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	

¹ SJANBN, f. 28 v. – f. 29 f., poz. 7.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1865

Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ¹
------------	---

9

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Sidor Lupoae, june, fiu de plugar	Ioana Dobzeu, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	16 februarie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între Uliți, nr. 47	Lângă Drum, nr. 28
Religia	Greco-catolică	
Vârsta la căsătorie	25 ani	24 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Nicolau Lupoae – 75 ani cu Gacea – 60 ani	Orfană
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Teodor Șteopoaie – 63 ani Cosma Oanea – 43 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Filip Costan – 40 ani cu Ana, femeia sa – 36 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	5, 11 și 12 februarie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ²	

10

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Simion Sohorca, june, fiu de plugar	Barbara Puițeu, fată căzută, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	20 februarie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Peste Apă, nr. 242	Între Uliți, nr. 135
Religia	Greco-catolică	
Vârsta la căsătorie	28 ani	23 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Cosma Sohorca – 61 ani cu Marea – 59 ani	Ana Puițeu – 45 ani, văduvă

¹ SJANBN, f. 28 v. – f. 29 f., poz. 8.² SJANBN, f. 28 v. – f. 29 f., poz. 9.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1865

Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Teodor Șteopoaie – 63 ani Cosma Oanea – 43 ani
Martori la cununia însăși (nași)	Ștefan Buia – 28 ani cu Ioana, femeia sa – 26 ani
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	5, 11 și 12 februarie 1865, fără impedimente
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ¹

11

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Cirilă Benția, june, fiu de plugar	Ioana Arman, fată căzută, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	20 februarie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Ilva Mică, servitor	Între Uliți, nr. 116
Religia	Greco-catolică	
Vârsta la căsătorie	28 ani	23 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Foca Arman – 50 ani cu Barbara – 50 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Teodor Șteopoaie – 63 ani Cosma Oanea – 43 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Iacob Anton – 32 ani cu Paraschiva, femeia sa – 23 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	5, 11 și 12 februarie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ²	

12

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Grigore Ciocan, june, fiu de plugar	Magdalena Șorobetea, fată fecioară, fiică de plugar

¹ SJANBN, f. 29 v. – f. 30 f., poz. 10.² SJANBN, f. 29 v. – f. 30 f., poz. 11.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1865

Data încheierii căsătoriei	20 februarie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Pe Conța, nr. 316	Lângă Drum, nr. 14
Religia	Greco-catolică	
Vârsta la căsătorie	28 ani	24 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Ioan Ciocan – 50 ani cu Maria – 48 ani	Solomon Șorobetea – 55 ani cu Maria – 50 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Cosma Oanea – 43 ani Iacob Anton – 32 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Larion Isipoae – 70 ani cu Nastasia, femeia sa – 60 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	5, 11 și 12 februarie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ¹	

13

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Tănase Nicolai, june, fiu de plugar	Ioana Preotesi, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	20 februarie 1863	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Peste Apă, nr. 258	Pe Rogină, nr. 297
Religia	Greco-catolică	
Vârsta la căsătorie	23 ani	18 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Pantelimon Nicolai – 49 ani cu Ana – 50 ani	Todor Preutesi – 43 ani cu Maria – 37 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Cosma Oanea – 43 ani Iacob Anton – 32 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Donise Dobzeu – 25 ani cu Palagia, femeia sa – 20 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	5, 11 și 12 februarie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	

¹ SJANBN, f. 29 v. – f. 30 f., poz. 12.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1865

Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ¹
------------	---

14

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Ioachim Siminic, june, fiu de plugar	Barbara Tahâș, fată fecioară de plugar
Data încheierii căsătoriei	24 februarie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Peste Apă, nr. 254	Între Uliți, nr. 92
Religia	Greco-catolică	
Vârsta la căsătorie	30 ani	24 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Ioan Siminic – 70 ani cu Nastasia – 65 ani	Cosma Tahâș – 60 ani cu Nastasia – 55 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Cosma Oanea – 43 ani Iacob Anton – 32 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Todor Preutesi – 43 ani cu Maria, femeia sa – 40 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	5, 11 și 12 februarie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ²	

15

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Isidor Bontea, june, fiu de plugar	Irina Siminic, fată căzută, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	24 februarie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între Uliți, nr. 117	Sângeorgiu, acolo de 5 ani
Religia	Greco-catolică	
Vârsta la căsătorie	41 ani	36 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Nechita Siminic – 60 ani cu Titiana – 53 ani

¹ SJANBN, f. 29 v. – f. 30 f., poz. 13.² SJANBN, f. 29 v. – f. 30 f., poz. 14.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1865

Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Costan Lica – 43 ani Foca Arman – 50 ani
Martori la cununia însăși (nași)	Moise Costan – 42 ani cu Ileana, femeia sa – 40 ani
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	12, 14 și 19 februarie 1865, fără impedimente
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ¹

16

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Vasile Haliță, văduv, plugar	Irina Mutu, văduvă, econom plugar
Data încheierii căsătoriei	8 mai 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Peste Apă, nr. 228	Peste Apă, nr. 214
Religia	Greco-catolică	
Vârsta la căsătorie	55 ani	65 ani
Starea civilă	Văduvi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Orfană
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Nicolai Petri – 68 ani Solomon Șorobetea – 56 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Alexa Alexi – 52 ani cu Ileana, femeia sa – 50 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Emanuel Călina - capelan	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	23, 30 aprilie și 5 mai 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ²	

17

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Anton Lăcătuș Albu, văduv, țigan umblător	Irina Pădure, fată fecioară, țigan de sat

¹ SJANBN, f. 29 v. – f. 30 f., poz. 15.² SJANBN, f. 30 v. – f. 31 f., poz. 16.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1865

Data încheierii căsătoriei	7 iunie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Maieru, fără casă, în colibă	Sângeorgiu, fără casă, în colibă
Religia	Greco-catolică	
Vârsta la căsătorie	36 ani	22 ani
Starea civilă	Văduv	Celibă
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Petre Pădure – 48 ani cu Eudochia – 40 ani, țigani de sat
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Clement Berci – 50 ani Mitrofan Gagea – 28 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Ioan Pădure – 40 ani cu Anița, femeia sa – 35 ani din Prundu Bârgăului	
Preotul care a săvârșit cununia	Emanuel Călina - capelan	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	5, 12 și 14 februarie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ¹	

18

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Zaharie Ureche, june, fiu de plugar	Ioana Ionel, fată fecioară de plugar
Data încheierii căsătoriei	19 februarie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Poiana	Sângeorgiu
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	24 ani	22 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Fără mențiuni	Todor Ionel – 65 ani, Peste Apă, văduv
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Simion Mutu – 50 ani Solomon Șorobetea – 55 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Maței Pop – 36 ani cu Irina, femeia sa – 30 ani din Poiana	
Preotul care a săvârșit cununia	Emanuel Călina - capelan	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	5, 12 și 14 februarie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	

¹ SJANBN, f. 30 v. – f. 31 f., poz. 17.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1865

Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ¹
------------	---

19

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Artemie Jarda, văduv, econom, plugar	Ileana Flore, văduvă, economă, plugar
Data încheierii căsătoriei	28 septembrie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între Uliți, nr. 37	Între Uliți, nr. 42
Religia	Greco-catolică	
Vârsta la căsătorie	48 ani	49 ani
Starea civilă	Văduvi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Orfană
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Vasile Rebreanu – 50 ani Roman Mustață – 55 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Ioan Dărăban – 40 ani cu Carolina, femeia sa – 25 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	17, 24 și 26 septembrie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ²	

20

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Filip Ciocan, văduv, econom, plugar	Matroana Șorobetea, fată fecioară de plugar
Data încheierii căsătoriei	30 octombrie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Ilva Mică, Lângă Drum, nr. 120	Lângă Drum, nr. 15
Religia	Greco-catolică	
Vârsta la căsătorie	30 ani	23 ani
Starea civilă	Văduv	Celibă
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Nicolai Șorobetea – 60 ani cu Varvara – 55 ani

¹ SJANBN, f. 30 v. – f. 31 f., poz. 18.² SJANBN, f. 30 v. – f. 31 f., poz. 19.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1865

Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Iosif Mare – 40 ani, Ilva Mică Ștefan Oanea – 45 ani
Martori la cununia însăși (nași)	Vasile Gagea – 32 ani cu Titiana, femeia sa – 26 ani din Ilva Mică
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	8, 15 și 22 octombrie 1865
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ¹

21

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Gabriel Vasile Pop, june, fiu de plugar	Ioana Alexi, fată căzută, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	9 noiembrie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Feldru, nr. 210	Peste Apă, nr. 210
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	23 ani	22 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Vasile Pop – 60 ani cu Irina – 40 ani din Feldru	Alexa Alexi – 57 ani cu Ileana – 53 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Cosma Oanea – 43 ani Solomon Buia – 40	
Martori la cununia însăși (nași)	Donisă Neamț – 38 ani cu Marea, muierea sa – 34 ani, din Feldru	
Preotul care a săvârșit cununia	Emanuel Călina - capelan	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	15, 22 și 29 octombrie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ²	

22

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Roman Măriuş, văduv, econom, plugar	Ioana Petroaie, văduvă, femeie de plugar

¹ SJANBN, f. 30 v. – f. 31 f., poz. 20.² SJANBN, f. 30 v. – f. 31 f., poz. 21.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1865

Data încheierii căsătoriei	13 noiembrie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între Uliți, nr. 97	Peste Apă, nr. 223
Religia	Greco-catolici	
Vârsta la căsătorie	50 ani	50 ani
Starea civilă	Văduvi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Orfană
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Cosma Oanea – 43 ani Grigore Pop – 32 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Gacea Leonte Pop – 60 ani, văduvă, cu Teodor Șteopoaie – 55 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Emanuel Călina - capelan	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	21 octombrie, 5 și 7 noiembrie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ¹	

23

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Costan Măriuș, june, soldat, fiu de plugar	Iftinia Pop, fată fecioară, fiică de plugar
Data încheierii căsătoriei	16 noiembrie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Între Uliți, nr. 97	Lângă Drum, nr. 368
Religia	Greco-catolică	
Vârsta la căsătorie	29 ani	20 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Roman Măriuș – 50 ani cu Ioana – 50 ani	Elisabeta Pop – 60 ani, văduvă
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Ștefan Călina – 70 ani Petre Pop – 80 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Gacea Leonte Pop – 60 ani, văduvă, cu Ștefan Pop – 36 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	29 octombrie, 5 și 7 noiembrie 1865, cu licență militară și casa civilă orfanală	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	

¹ SJANBN, f. 31 v. – f. 32 f., poz. 22.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1865

Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ¹
------------	---

24

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Elias Bazga, văduv, econom, plugar	Irina Pop, fată fecioară de plugar
Data încheierii căsătoriei	16 noiembrie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Maieru, Pe Pârcioaia, nr. 270	Între Uliți, nr. 108
Religia	Greco-catolică	
Vârsta la căsătorie	28 ani	21 ani
Starea civilă	Văduv	Celibă
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Orfan	Anton Pop – 60 ani cu Ana – 50 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Solomon Buia – 40 ani Miron Costan – 70 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Gabriel Bolfă – 55 ani cu Maria, femeia sa – 30 ani, din Maieru	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	22, 29 octombrie și 5 noiembrie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ²	

25

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Nechita Ilieș, june, fiu de plugar	Maria Clipotă, fată fecioară de plugar
Data încheierii căsătoriei	20 noiembrie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Pe Rogină, nr. 302	Pe Rogină, nr. 300
Religia	Greco-catolică	
Vârsta la căsătorie	27 ani	23 ani
Starea civilă	Celibi	
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Vasile Ilieș – 60 ani cu Șofronia – 50 ani	Orfană

¹ SJANBN, f. 31 v. – f. 32 f., poz. 23.² SJANBN, f. 31 v. – f. 32 f., poz. 24.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anul 1865

Martori la învoirea liberă înainte de cununie	George Gagea – 40 ani Maței Miherța – 42 ani
Martori la cununia însăși (nași)	Maței Miherța – 42 ani cu Titiana, femeia sa – 36 ani
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	5, 7 și 12 noiembrie 1865, fără impedimente
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ¹

26

	MIRELE	MIREASA
Numele și prenumele	Maxim Rățoi, văduv, fiu de plugar	Palagia Buia, fată fecioară de plugar
Data încheierii căsătoriei	23 noiembrie 1865	
Locul nașterii, strada și numărul casei	Lângă Drum, nr. 269	Lângă Drum, nr. 20
Religia	Greco-catolică	
Vârsta la căsătorie	39 ani	25 ani
Starea civilă	Văduv	Celibă
Numele și prenumele părinților, locuința și statutul lor	Elias Rățoi – 65 ani, văduv	Grigore Buia – 65 ani cu Iftinia – 60 ani
Martori la învoirea liberă înainte de cununie	Nechita Anisie – 45 ani Procopie Mihăilă – 38 ani	
Martori la cununia însăși (nași)	Nechita Anisie – 45 ani cu Sofia, femeia sa – 50 ani	
Preotul care a săvârșit cununia	Simion Tanco	
Vestirea de trei ori, dispense, impedimente	12, 19 și 20 noiembrie 1865, fără impedimente	
Învățat, mărturisit și cuminecat sau?	Da	
Observație	Aplicată ștampila de trecere la Biserica Ortodoxă Română: 21 octombrie 1948 ²	

¹ SJANBN, f. 31 v. – f. 32 f., poz. 25.² SJANBN, f. 31 v. – f. 32 f., poz. 26.

Suveniri și notițe de călătorie

(În Transilvania, România și Dobrogea)

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI

I

După reîntoarcerea mea din voiajul ce am făcut în vara anului 1880 în România, m-a onorat dl. Vulcan cu rugarea de a publică suvenirele și notițele mele de călătorie în „Familia” d-sale. Mai târziu m-a recercat și alți redactori. Fără a mă cugetă mult și fără a trage socoteala cu mine, am promis.

Bolesc de o slăbiciune mare, trebuie să o mărturisesc. Deci mă recerca cineva de un lucru, mă arăt prea generos, mă grăbesc cu făgădașul înainte de a ține sfat cu toate împrejurările, cu timpul și cu deosebire cu puterile mele.

Așa am pățit-o și cu promisiunea ce am făcut d-lui Vulcan. Nu m-am gândit mai întâi dacă slabele mele puteri vor putea realiza aceasta și încă așa fel, cât cititorul să fie cât de puțin mulțumit cu scrierea mea.

Însă de aceasta a mea nesocotință avui să mă căiesc îndată ce m-am apucat de lucru.

Precum generalul, înainte de a întreprinde un act strategic, își formulează un plan de operațiune, așa am făcut și eu. Planul meu era gata, aveam numai să încep executarea. Dar ce să vezi, chiar aici vine pozna în drum. Se născu întrebarea cum să-l execut ca să am reușită bună?

M-am pus pe gânduri, am început a-mi frământa mintea în fel și formă. Voiam cu orice preț ca barem introducerea să o fac cât se poate de bună, pentru că știi zicala latinească zice:

Lucrul bine început,
Jumătate e făcut¹.

Dară zicala ceea: „Când se pornește răul, tot rău îți merge”, se aplică și la mine. După ce am văzut, cum că nu pot ajunge la nimica, am aruncat condeiul cu necaz la o parte și am amânat lucrul pe altă dată când speram a căpăta o inspirație și când credeam cum că îmi va veni o idee bună, corespunzătoare. Însă, însă, dar îmi spărgeam capul, nici inspirația, nici ideea nu voia să vină, pare că eră lucru de deochi. Ce să fac?!

Cu cât gândeam mai mult asupra temei mele, cu atâta mă deznădăjduiam și veneam la convingerea cum că zău scrie suvenire de călătorie nu este lucru ușor, și cum că acest gen de scriere nu este pentru mine, începu a-mi pare rău pentru făgăduința ce am făcut, dar ce se fac?!

Cuvântul dat se preface la moment în datorie mai mare decât datoriile de parale, pentru că este (sau cel puțin ar trebui să fie) datorie morală, datorie de onoare sau după dl. Alecsandri de onor. Aceasta o aveam mereu înaintea ochilor. Apoi dl. Vulcan încă mereu îmi aducea aminte, și avea toată dreptatea. Ce părere și-a fi făcut d-lui despre mine nu știu, nu se îmi pot închipui. Vorba românului: „Făgădașul mincinosului, bucuria nebunului”, va fi aplicat-o și la mine.

---

¹ Dimidium facit.

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI

Toate aceste, mă credeți, mă necăjeau mult, mă muncea gândul și-mi storcea sudori pe frunte. „Așa-ți trebuie, măi, dacă n-ai putut să cumpănești lucrul înainte de a te pripi cu făgădașul”, - reflectam în mine, - „acum vei rămâne și mincinos. Bine-ți face, cap sec!”

Dar toate aceste imputări erau „după ploaie căpeneag”.

Toate aceste nu-mi ajutau nimica. Eu trebuia să încep odată oricum, să scot suvenire de călătorie chiar din fundul pământului.

Dar iată o idee!

„Unde-i primejdia mai mare, vine și ajutorul!”

În biblioteca mea se află și cărți ce tratează despre acest gen de scriere, ca unii chiar de aceia ce au scris despre Transilvania și România. Eram vesel de aceasta descoperire. Aici credeam, că voi afla punctul lui Arhimede. Începui a-i citi cu mare diligență... Însă amară dezamăgire!... Nici unul nu m-a mulțumit...

Se poate cum că eu sunt prea pretențios, sunt prea critic, cer prea mult de la un scriitor de asta natură. Nu știu, cititorul va judeca.

Iată pretențiunile mele la un bun scriitor de călătorie:

Cea dintâi condiție și mai fundamentală este vocațiunea și talentul, ca și la poet și ca și la pictor. Precum pictorul bun știe să producă tablouri întregi și pe aceste are să le compună din grupuri frumoase și interesante, așa și un scriitor bun are să așeze grup lângă grup, să formeze tablouri, pe aceste are să le descrie cu colorile cele mai vii și mai corespunzătoare, așa cât toate cele descrise să se poată înfățișa în mintea cititorului ca niște icoane reale, pline de frumusețe și de viață. Are să descrie lucrurile în un sistem armonic, în un mod simpatic și atrăgător. Precum dramaturgul înfățișează scenă de scenă, apoi complică și înnodă lucrurile, ca prin aceasta se stârnească curiozitatea, să lege atențiunea cititorilor și să deștepte un interes deosebit pentru dezvoltarea și dezlegarea până în capăt a acțiunilor; și precum toate aceste scene compun laolaltă un întreg armonic, așa are și scriitorul meu să-și aleagă momentele cele mai însemnate, are să înfățișeze impresiunile și întâmplămintele sale în icoane după icoane, însă icoane reale și nu fantastice, pe aceste are să le îmbrace cu podoabele cele mai frumoase și genuine cu condițiile țării sau ținutului și a poporului despre care el tratează.

Dar de la un bun scriitor de acest gen se cere mai mult ca de la un bun pictor sau bun dramaturg, care are licență largă pentru a-și alege și aranja scenele după bunul său plac. Se cere ca scrierea sa să fie instructivă și să respecte adevărul.

Ca ultimă condiție este o cunoștință exactă de țara sau ținutul și de poporul despre care scrie; cunoștință de toate relațiunile sociale, economice și politice, de influențele climatologice și geografice; cunoștință de toate moravurile, datinile, tradițiile și credințele și în urmă cu deosebire de istoria și de limba acelu popor. La aceste toate este încă de adaus cunoștințe enciclopedice din toți romii de știință și de arte, de care are să se folosească pentru a-și împodobi scrierea și a o face plăcută și instructivă.

Numai întrunind toate aceste condiții va putea satisface un scriitor pe deplin însărcinării ce-și va lua voind a-și împărtăși cu fidelitate impresiile ce le-a primit călătorind în vreo țară. Numai întrunind toate aceste va putea produce icoane nu numai frumoase și plăcute, dar și adevărate, va produce o lucrare literară folositoare și de preț.

- Bre! nene! frate! Ești prea pretențios! - îmi va reflecta unul.

- Este ușor a pune condiții de scriere, dar este greu a le executa, - îmi va răspunde altul.

- Se poate că aveți dreptate, - le răspund eu, - dar cu toate aceste eu am capriciul astădată a-mi susține părerea cu toate puterile convingerii mele, și mi-ar place mult și doresc ca critica să o considere cu tot dinadinsul în analiza și judecata ei, pentru că numai așa fel vom putea căpăta pe încetul o bună și prețioasă literatură și în acest gen de

---

Suvenirii și notițe de călătorie

---

scriere.

În urma acestor expuse până aici, cred cum că vei înțelege iubite cititorule sfiala mea și poziția critică în care m-a pus încercarea de a debuta în acest gen de literatură. Minte mea îmi spune cum că nu voi putea satisface, îmi cunosc defectele și lipsurile, simțesc cum că puterile mele sunt cu mult mai slabe, îmi lipsește darul, îmi lipsește școala, pentru că n-am scris niciodată în acest gen de scriere, și în urmă îmi lipsește totul.

Și cu toate aceste trebuie să scriu, pentru că am făgăduit. Voi scrie, ce să fac? Omul face cât poate și nu cât vrea, însă voința încă este virtute.

Aceste am aflat de lipsă să le spun înainte de a intra în monotona mea scriere, ca cititorul să fie pregătit, ca să nu apuce a-și clădi înainte cine știe ce munți de aur, și speranțe mari și să nu aștepte de la mine cine știe ce lucruri minunate, interesante, amuzante, picante, etc. și în urmă să se afle dezamăgit.

În multe locuri mă vei afla, iubite creditoriale, mai monoton decât un râț fără iarbă, o grădină fără flori, un câmp fără arbori, o pădure fără frunze, o mare fără căi. Altădată mă vei găsi minuțios în lucruri mici sau unilateral, în altele superficial, și în urmă vei găsi cum că scrierea mea este lipsită de acele ornamente estetice, de acele scene interesante, ce dau unei scrieri timbrul de interesantă, plăcută și atrăgătoare.

Mă rog deci să aveți considerare față de acest prim debut al meu.

Aceasta este introducerea introducerii. Semne bune!

II

Este un șir lung de ani de când încep a încolți și a se dezvolta în pieptul meu un dor fierbinte, un dor ce mă muncea mereu, dorul de a cunoaște „Țara românească”, după cum se numește și astăzi pe la noi România, însă se adevări și la mine zicala ceea: „Omul plănuiește, Domnul rânduiește”.

Mulțime de împiedecări mi s-au pus cruciș și curmeziș în drum totdeauna de câte ori voiam să duc această dorință la îndeplinire. Cu toate aceste, aceasta dorință se prefăce în problemă de viață. Doream de a călca pământul României, de a auzi sonurile limbii românești, de a cunoaște în persoană relațiunile de viață socială, politică, economică și igienică, doream de a cunoaște în persoană pleiadele gândirii și a științei românești și de a cunoaște un popor de eroi ce prin brațele sale și prin sângele său versat pe coastele Balcanului și la malurile Dunării a știut pune lumea în uimire.

„Vino cu grabire, - îmi scria un vechi amic din România, - și învață a cunoaște în persoană pe un popor liber, pe un popor plin de viață și de putere, învață a cunoaște libertatea adevărată și nemascată, ca așa se poți face o mai bună comparație cu libertatea voastră poreclită!... Vino! ca să înveți a cunoaște adevărata dulceață a limbii, să vezi și să te convingi cum că voi cei de dincolo aveți trebuință să mai învățați la limba românească...”

Am socotit mult despre toate și în urmă m-am hotărât.

Împiedecările de mai înainte făcură din nou alianță și-mi declarară resbel. Am ridicat mânușa, am luptat și le-am pus la o parte.

Între multele împiedecări, se întâlni cu mine și un favor. Eram invitat la ședința secțiunii științelor naturale din Sibiu a Asociațiunii transilvane.

Nu cred că așteaptă copiii ziua de paști pentru ouă roșii precum așteptam eu ziua plecării. Gândirea și fantasia erau consumate numai cu planul voiajului. Gândirea îmi zbură ca vorba din poveste, fantasia producea creațiuni drăgălașe, avea o putere admirabilă. Mi se părea, că sunt fermecat sau descântat. Simțeam în mine cum toată ființa era transformată și

---

¹ Familia, Oradea, Anul XVII, 1881, nr. 52, p. 337-338.

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI

---

primise o expresiune particulară. Amicii mei nu înțelegeau aceasta subita transformare. Eu singur nu puteam să-mi dau seama de aceasta schimbare. A trebuit mult să cuget asupra acestui fenomen psihologic, ca să ajung la aflarea adevăratelor motive ale acestei transformări.

Și dacă cititorul va avea răbdare, bucuros voiesc a-i face cunoscut cu dânsese, bucuros voi încerca a face o dare de seamă.

Eu nu cred să existe om pe fața pământului care să nu fi iubit barem odată în viață cu tot locul inimii sale. Un om fără iubire nu mi-l pot închipui, decât ca pe un neam fără inimă. Firesc e cum că cartea iubirii are mai multe pagini. Sunt încredințat cum că și tu iubite cititorule vei fi iubit vreodată sau poate vei fi iubind chiar și acuma. Vei ști dară, cât farmec și câtă putere magnetică are obiectul iubirii, vei ști cât de mult poate să influențeze asupra noastră. Pășuți de acest divin simț, uităm de grijile și necazurile vieții; ne deprindem a desconsidera realitatea lumii, o considerăm prea reală și o privim din un punct de vedere mai înalt, mai ideal. Inima se regulează de pulsațiuni mai dese și mai violente; dânsa face alianță cu fantasia și împreună declară rebel rațiunii, nu dau ascultare rezonărilor ei și ignoră sfaturile ei pline de maturitate, seriozitate și logică. Inima și fantasia însoțesc și împodobesc gândirile și faptele noastre cu cele mai frumoase visuri ce ne procură bucurie, plăcere și speranță.

Și oh! Cât este de dulce a visa! Cât este de plăcut de a înlocui, deși numai pe scurtă vreme, necazurile și grijile lumii acesteia atât de prozaice, cu visuri, cu creațiuni poetice noi plăcute, care înveselesc inima și desfată întregă ființa noastră!

Și dacă natura a dat omului acea nobilă însușire, care se cuprinde sub conceptul de „iubire”, prin care se înalță peste toate celelalte ființe naturale și se apropie de dumnezeire; dacă natura a sădit în inima omului acel nobil și puternic simț pe care se clădesc e templul moralității în care singur numai se poate cultiva cu succes cel mai nobil principiu, principiul umanității; dacă omului este dată această caracteristică și măreață notă, acest sâmbure nobil pentru a-l cultivă față de omenii cei mai scumpi ce-i înconjură, față de părinții ce l-au născut și crescut, față de neamuri, de frați, de amici; atunci cu atât este impus să cultive această virtute față de acea iubitoare mamă comună care strânge la sânul ei mamesc cu o dragoste egală pe toți fiii ei, pe toți cei din sângele ei și pe toți câți vorbesc limba ei dulce, cu un cuvânt, pe toți acei ce compun un neam.

Natura când și-a satorit minunatele sale legi, la al căror ordin sunt supuse toate ființele, toate corpurile, toate acțiunile și toate fenomenele acestora, a satorit totodată și legile sociale ce au să regularizeze toate afacerile și referințele omenirii. Fără de aceste legi societatea omenească nu ar exista, nu ar exista familii, nu ar exista națiuni, nu ar exista state. Aceste legi au regularizat de la începutul civilizațiunii omenești toate relațiunile între popoare și între staturi. Modul regulării a variat după perioadele de dezvoltare, după gradul de cultură și în conformitate cu spiritul acelui timp.

Însă dintre toate atributele legilor sociologice, care caracterizează în mod atât de marcat veacul nostru, cele mai însemnate sunt consângenitatea și iubirea de consângen, care, laolaltă, alcătuiesc conceptul de națiune.

Sunt mulți care susțin părerea cum că ideea sau principiul de națiune și naționalitate este o creațiune a lui Napoleon. Toți aceia însă uită cum că toți omenii mari de stat numai prin aceea s-au făcut mari, pentru că au înțeles pulsul timpului. Nu ei au inventat idei sau principii, ci dânsii au mers în frunte și le-au realizat. Nu Napoleon a inventat ideea de națiune, ci aceasta a fost și este o creațiune a timpului nostru și a legilor sociologice și în urmă este o creațiune firească făcută de toate mințile și inimile oamenilor de bine, este un product compus din factorii științei și a progresului modern, este un postulat pentru menținerea bunei ordine în societatea omenească și a armoniei din concertul popoarelor.

Suvenirii și notițe de călătorie

Napoleon ca un om ager s-a folosit de acest principiu, ca de o bună armă în acțiunile sale diplomatice. Toți câți sau urmat au avut un bun succes și din contra cei ce au ignorat acest principiu, au făcut fiasco. Exemplele nu sunt cunoscute. Italia și Germania deoparte, Austria și Turcia de altă parte.

Dar, fie în fine oricine creatorul principiului de naționalitate și de gintă, aceea una nu se poate răsturna, cum că pentru periodul în care viețuim, acesta este dătător de ton, este baza bunei armonii între popoare și staturi, este busola păcii și a bunei ordine a întregii societăți omenești. Toate popoarele conștiente de însemnătatea acestui principiu și conștiente de trăinicia asistenței lor se pleacă cu recunoștință înaintea lui.

Popoarele, ca și indivizii, urmăresc un scop în viață. Spre lămurire însemnez aici cum că sub popor înțeleg națiune, adică acea individualitate etnică alcătuită din indivizi de aceleași caractere, aceleași datini, moravuri, credințe și limbă; înțeleg o individualitate, care nu atârână nici de timp, nici de spațiu, nici de voință și care este o comoară mai bogată ori mai săracă de însușiri omenești ce se moștenește din neam în neam și se comunică de la om la om.

De aici rezultă cum că națiunea română și poporul român sunt identice, cum că toți Români, ori în ce parte a lumii se vor fi aflând, compun numai un popor, un neam. Nu unitatea geografică condiționează unitatea națională, dară unitatea de limbă, de moravuri, de credințe și de aspirațiuni, unitate în toate deprinderile ereditate, transformate și asimilate în sângele și natura Românului și perpetuate de la generație în generație. Sub națiunea română înțeleg individualitatea etnică a tuturor Românilor fără deosebire de provincie și locuință.

Aceasta națiune încă trebuie să-și aibă și să urmărească un scop în lume ca toate națiunile vii, trebuie să aibă o aspirație mai înaltă în direcțiunea progresului omenesc, pentru care trebuie să conlucre toți fiii ei din toate puterile și cu toată stăruința, și aceasta aspirație este cultura română. Iubirea pentru aceasta cultură, iubirea pentru scopurile ce le urmărește dânsa sunt primele referințe și datorințe ale fiecărui Român. Acesta este un îndemn natural, un imbold dictat de firea minții și a inimii omenești. Cine se poate supăra dacă francezul își iubește națiunea și rămâne tot francez oriunde este aruncat de soarte? Cine se poate supăra pe neamț dacă-și iubește limba și națiunea sa ori în ce colț al lumii se află? Cine poate luă în nume de rău dacă evreul, lipsit de patria proprie, își iubește națiunea și lucrează cu puteri admirabile pentru căușele ovreiești? Apoi ceea ce este iertat francezului, neamțului, ovreului, etc. nu poate fi interzis Românului.

Iubesc pe acei ce lucrează cu diligență pentru literatura și cultura română, iubesc pe adevărații cultivatori ai științei române, și în urmă iubesc acea fericită țară în care se fac toate aceste, iubesc România pentru că în dânsa se cultive cu succes literatură, arte, știință și, în urmă, totul ce ridică cultura și civilizațiunea națiunii române. Succesele României sunt generale, sunt ale tuturor Românilor.

Acum vei înțelege, iubite cititorule, iubirea mea față de România și dorul meu de a cunoaște pe bravii ei fii care lucrează cu atâta zel pentru mândria și gloria națiunii române.

III

Dar se întră în materie!

Cititorul va fi săturat cu dubla mea introducere, lungă cât o zi de vară, va fi așteptând să-i povestesc odată despre călătoria mea, în zadar! Este o slăbiciune omenească de care bolesc și eu, cum că despre lucruri ce le iubești stai a nu te despartă, tot vorbești și tot gândești că ai vorbit puțin.

Voi să încep de acolo de unde am plecat, din Năsăud. Dar ce se povestesc de aici?

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI

Suvenirele mele de aici sânt lungi ca și timpul ce l-am petrecut, sunt multe cât aș trebui să scriu volume întregi. Afară de aceea toate acele aparțin trecutului și nu călătoriei mele. Din Năsăud voi povesti dară singur numai despre o sărbătoare ce s-a înscenat numai cu o zi înainte de plecarea mea, despre festivitatea ce se aranjează iar la noi. În 25 iunie 1880 s-a aranjat un banchet în onoarea unui brav Român, în onoarea d-lui dr. Ștefan Pop de către inteligența din Năsăud. Acest domn a petrecut în Năsăud 19 ani ca fizic districtual (medic de județ) în care timp și-a câștigat frumoase merite atât pentru acest ținut neaoș românesc, cât și pentru națiune¹.

Am avut norocul de a-l cunoaște în un șir lung de ani și a-l studia la foarte multe ocaziuni și bune și rele, și totdeauna m-am convins cum că este un bun și brav Român și nobil om, și drept aceea merită să fie însemnat numele lui în cartea posterității.

Este lucru firesc, cum că un om de inimă să se bucure de simpatiile cele mai frumoase. Acesta a dovedit publicul din Năsăud, prin o participare atât de numeroasă din toate nuanțele. Nu eră o clasă să nu fie bine reprezentată, cât se poate de bine. Petrecerea a fost animată, toastele curgeau ca ploaia. Festivitatea s-a terminat târziu după meciul nopții.

Despărțirea luă un colorit mai posomorât. Este dureroasă despărțirea de un bun amic și frate.

Eră târziu în preseara plecării mele, când m-am despărțit de amicii mei care îmi reclamară câteva ore. Ore fericite a fost acele, în care uitasem cu toți de necazurile lumii și ale timpului. Conversam despre obiecte mai plăcute ce ne solicitau la vorbă multă și la gândiri și mai multe și la visuri de aur.

A vorbi și a cugeta despre lucruri noi iubite și plăcute este o adevărată plăcere și fericire.

Mi-am fost regulat toate afacerile și m-am pus în rânduială toate cele de lipsă la călătorie. Aveam să dau în urmă tributul lui Morfeu adecă voiam să mă duc pe lumea somnului. Dară în deșertă voință.

Vorba ceea italiana? Nimica mai neplăcut decât a iubi și a nu fi iubit, a așteptă și a nu veni, a șede în pat și a nu dormi, se aplică în partea ultimă și la mine. Eram prea predominant de călătorie. Am constatat prin mine singur, cum că fenomenele psihologice dezvoltă adeseori o puternică influență asupra acțiunilor fiziologice. Pulsul meu normal sui astă-dată până la 80. Medicul de bună samă m-ar fi declarat de bolnav și m-ar fi condamnat la pat.

Cu toate acestea, timpul trecu repede, deși cu insomnie. Orologiul sună 3; era ceasul de pornire. Mă gat și ies. Abia începuse a se zori de zi. Natura era răcoritoare și drăgălașă. Aurora îmi zâmbea cu farmec și se părea, că voiește a-mi trimite un sărut de despărțire. Cerul era atât de frumos stelat și presărat ici coala cu câte un norișor ce se părea a se legăna în patul lor de noapte. Eu ședeam ridicat de pârcaș foisorului casei. Priveam cu plăcere panorama ce mi se oferea, care astădată îmi venea mai frumoasă. Priveam adâncit aurora dimineții care din ce în ce se ridică mai sus pe cer și ascultam cu plăcere cântecul filomelei ce în toată dimineața mă onora vizita ei drăgălașă în pomii grădinii. Astădată mi se părea cum că a venit și dânsa să-mi cânte de adio! Și cântecul ei mi se părea astădată mai jalnic, mai pătrunzător, mai la inimă ca altădată. Contemplam și admiram toate aceste cu o rară pietate... omul se desparte cu durere, deși numai pe un scurt timp, de toate ale sale...

- Am pus toate în rânduială, caii stau prinși, putem pleca.

Acest aviz al cărăușului se redeșteptă.

- Plecăm!

Două minute și căruța se mișcă cu iuțeală.

---

¹ Familia, Oradea, Anul XVII, 1881, nr. 53, p. 342-343.

Suveniri și notițe de călătorie

IV

După o călătorie de 4 ceasuri și mai bine trebuie să poposim. Am fost ajuns la Reteag.

Reteagul este un opid (târg) de vreo 2.000 locuitori. Români, evrei, armeni și puțini unguri. Majoritatea absolută sunt Români. Comercianții sunt armeni și evrei, în acest mic opid sunt 3 biserici și o sinagogă.

Reteagul are o poziție plăcută de partea dreaptă a Someșului Mare. Are o elevațiune de 756' vieneze, (peste Marea Neagră), pe când Năsăudul are 1020', iar Becleanul 762' v. Piața este locuită de armeni și evrei.

Ajungând aici, m-am dat jos în cea mai de frunte crâșmă, sau dacă mi-a fi iertat, hotel. Crâșmar era un armean, născut pentru orice, numai nu pentru profesiunea de crâșmărit (ospătărit).

După ce am luat un dejun frugal, am ieșit în piață pentru a mă preumbla, căci timpul îmi era lung. Chiar vis-à-vis de ospătăria mea erau un șir de mese cu pâine, pere, mere și cireșe. Vânzătorii de la aceste mese erau evrei și evreice. Mai la o parte era o grupă de români și românce veniți aici la târg din satele vecine de peste Someș pentru a vinde cireșe de grădină cu coșul. Aici sunt renumite mai multe sate românești pentru cultura cireșelor de grădină. Cumpărătoare la aceste coșuri de cireșe erau o mulțime de evreice în costume cât se poate de strenturoase, care vorbeau alternative și cu o mare dibăcie acuși evreiește, acuși românește, acuși ungurește și acuși nemțește. Scenele ce începură a se dezvolta, se interesară prea mult. Era o adevărată emulație între aceste colărițe de a înșela pe bieții cireșari și în urmă chiar unele pe altele.

Aici târguiau 2 evreice cu un flăcău (fecior de 18-20 de ani) un coș de cireșe¹.

Coșurile acestea sunt niște vase făcute din scoarță de cireș. Ambele coșărițe oferiră deodată tot un preț, adică cel cerut de fecior. Acesta în urmă nu știa de la care să primesc paralele, căci ambele îl îmboldeau, ambele i-au virat banii în mână una în dreapta alta în stânga. Dânsele începură la cearta, mai erau pe aici să se apuce de cap. Feciorul a privit multă vreme cu oarecare plăcere la aceasta scenă, în urma le făcă pace, căci le-a reîntors la ambele banii. Acum să fi văzut supărarea și necazul și să fii auzit titulaturi ce numai în lexiconul acestor femei le poți găsi. În urmă cuvintele nu erau de ajuns pentru argumentațiune și începură la argumente mai reale, începură a se trage de cap, a-și da pumni și a-și sfârtica zdrențele...

Mai încolo alta scenă. Un Român mie, însă îndesat, vânduse unui evreu un coș, însă acesta după golirea coșului nu voi a-i plăti întreaga sumă sub pretextul, că au fost prea puține cireșe. Românul după ce l-a provocat de mai multe ori cu buna, în urmă iese din flegmă și-mi apucă pe evreu de după cap. Evreul dă alarmă. „Gewalt! mă omoară hoțul”. O mulțime de oameni se adunară aici la moment. Când am sosit și eu la acea grupă, evreul se sculase de jos. Un armean prinsese parte evreului.

- Jupâne păzește-ți de treaba, îi răspunse Românul în un ton apăsător, - nu-ți băga nasul unde nu-ți fierbe oala, căci mă tem că te vei frige.

Evreul căpătase curaj, o mulțime de evrei se adunase și certau pe Român. Pe când era gâlceava mare, sosesc 2 jandarmi, cărora le-am povestit eu mai întâi întâmplarea. Aceștia făcură proces scurt. „Sau plătește sau mergi cu noi?” - „Ai vai, - se vaietă evreul, - plătesc d-le! plătesc bucuros”. Și plăti frumușel.

Trăsura îmi ieșise la drum. Pornim.

---

¹ Familia, Oradea, Anul XVII, 1881, nr. 54, p. 349.

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI

V

O impresiune deosebită face portul românesc asupra călătorului îndată ce lăasă din fostul district al Năsăudului. Mai abătător este la sensul feminin. Pe când pe Valea Someşului şi a Bârgăului femeile poartă cătrînţă (zadie) lucrate de mâna lor de o frumuseţe rară, ce le admiră toţi străinii, apoi cămeşi cu tot felul de pene, iar bărbaţii cămeşi lungi frumoase şi sumane negre lucrate cu gust, îndată ce te apropii către Beclean sau către Dej şi Cluj, acest frumos port dispare. Cătrînţele cele frumoase se înlocuiesc cu nişte rochii de carton cumpărate de la armean sau evreu, sumanele cele frumoase sunt înlocuite prin nişte gube scurte, lucrate fără gust, cămeşile sunt scurte şi simple.

Dar cu un cuvânt, tot portul aretă cum că şi-a pierdut mult din originalitate şi a primit şi asimilat mult de la străini, care şi în alte privinţe exercită asupra poporului român o influenţă mare. Cu deosebire se recunosc şi acuma urmele vieţii dinainte de 1848, a timpului sclaviei.

Pe la ora 10 şi jumătate p. m. am sosit la Dej, unde am descălecat la hotelul „Europa”.

Dejul este un oraş de 5-6 mii locuitori situat în cea mai mare parte pe un deluţ, de partea stângă (vestică) a ambelor Someşuri, mare şi mic, care ambele se împreună aici. Aceasta poziţie dă o însemnătate mare cu deosebire din punct de vedere strategic. De aici pornesc bune comunicaţii în toate părţile. Spre Bistriţa şi Năsăud şi de aici în Bucovina pornesc drumuri de ţară foarte bune, asemenea spre Cluj şi Baia-Mare. Asemenea pornesc de aici bune drumuri vicinale spre Lăpuşul unguresc, spre Câmpie şi spre Selagiu. Acum se lucrează la construirea unui drum de fier până la Apahida.

Poporaţiunea Dejului este compusă din unguri, români, armeni, nemţi şi de sine se înţelege ovrei destui. Majoritatea o compun ungurii, însă numai în oraş. Satele din jur toate sunt româneşti. Poporaţiunea comitatului o fac în imensă majoritate românii. Cu toate aceste atât în comitetul de administraţie comitatens, cât cu deosebire în funcţii administrative românii nu numai sunt în minoritate, dar abia sânt reprezentaţi. În funcţiile din capitala comitatului (districtului) abia vei află 2-3 români, dar şi aceştia numai de azi pe mâine şi în funcţiuni foarte inferioare. Limba românească este exclusă de la orice afacere publică, chiar şi din afacerile administrative ale comunei. E vai de acel popă sau învăţător român care cutează să-şi manifeste pe faţa simţurile sale naţionale sau să apere interesele poporului, influenţa guvernului merge prin episcop şi consistor până la protopopi, preoţi şi dascăli. Prin urmare de la cler, care altădată a salvat naţionalitatea, astăzi nu e de aşteptat nimica. Poporul este avizat la sine. Cărturărima este puţin în acest comitat. Lumină şi iar lumină trebuie în acest comitat.

Însă ce să te miri, că nu este lumină dacă în institutul teologic din Gherla şi astăzi în secolul al XIX-lea se propun studiile în limba latină, iar în preparandia română din Gherla (şcoala normală după cum se numeşte în România) se propun deja vreo 2 obiecte în limba maghiară. Mă tem cum că mâine, poimâine se vor trezi românii acestei dieceze cum că toate se învaţă în Gherla numai ungureşte. Apoi să vezi procopseala! Până aici s-au ivit cazuri, că un învăţător aplicat nu ştia ce este învăţământul intuitiv, de aici încolo mă tem nici se va putea înţelege cu şcolarii săi. Reforme ar trebui întru toate în această dieceză, din tălpi până în creştet, şi atunci şi românismul iară prosperă, însă cine să facă aceste? Cei chemaţi şi îndatoraţi nu le vor, ei răspunde „non est de tempore”. Poporul?... Răspundă conferinţa de an de la Şomcuta-Mare şi mai târziu la Dej.

Din starea rea spirituale urmează de sine şi cea materială şi morală, poporul înoată în sărăcie şi lipsuri de tot felul.

Ungurii deşi puţini stau mai bine. Cu deosebire cei din Dej unde sunt cu preferinţă industriaşi. Ciobotăria (cizmăria) dejeană este renumită, în Dej se ridică case frumoase, se

---

Suvenirii și notițe de călătorie

---

construiesc parcuri, etc.

Dar să las aceste la o parte și să revin la obiect.

După ce mi-am pus în rând călătoria mai departe cu carul numit Riazini (omnibus mare de 10-12 persoane) am vizitat pe avocatul Gavril Manu un bărbat cu multe merite cu deosebire pentru românii acestui comitat și în special pentru școala din Lăpușul unguresc, unica școală românească mai bună în acest comitat. Aici am petrecut ore plăcute conversând și discutând despre o mulțime de obiecte de natură publică, în adevărat merită să amintesc la acest loc despre unele, însă nu voiesc să abuzez de indiscrețiune. Va veni vremea și la acele.

Nu eram sculați de la masă și carul „Riazini” sta înaintea casei, în cupeul ce ocupai, mai era numai un călător. De la un timp încercărăm a conversa, însă am dat de poznă. Socrul meu vorbea numai idiomul unguresc, pe care ce e drept și eu îl aud, însă de vorbit nu prea. În urmă am dat pe nemție. Unde nu mergea se aplică și nimica ca un dar extraordinar pentru omenii guralivi.

Obiectul de conversare l-am aflat la moment.

Un galantom recomandă la omenii amorezați, care își gată materialul de conversare, să încapă a vorbi despre vreme și conversarea nu stagnează, ei la călători se încapă despre politică. Politica are un câmp fără margini. Acest câmp l-am ales și noi.

După ce am criticat pe Bismarck, Gorcsacoff, Gambetta, Disraeli, Beaconsfield et tutti quanti, după ce am dovedit până la evidență, cum că aceștia nu se pricep la conducerea crângului diplomatic, cum că sunt numai niște cârpaci în politică, disputându-le toate calitățile, am venit la politica din țară. Aici n-au mers lucrurile așa neted. Somnul meu susținea niște idei bizare despre libertatea și dreptatea ungurească, despre mărimea patriei ungurești până la Marea Adriatică și la Pontul Euxin (Marea Neagră), despre fericirea în care se află astăzi Ungaria. La început nu voiam să râd ori să compătinesc atâta bolnăvicie de creieri. Voiam ai dovedi contrariul, dară am văzut că nu am cui. Dar nici nu avui timp. Îmi face descoperirea cum că e funcționar la poliția din Cluj, la ce am aflat de bine a curmă discursul despre politica.

În Gherla, un oraș armenesc, am poposit de puțin. Gherla este alt oraș aproape curat armenesc, cu care armenii sunt foarte mândri, o numesc „picior de rai”. Armenii se ocupă cu predilecțiune, cu negustorie de capre și piei de capre. Înclinarea armenilor la acest ram de sfârănărie o probează următoarea faptă, a cărei exactitate însă eu nu o garantez.

Un armean era în era morții. Vine duhovnicul să-l pregătească cu merindea pentru cealaltă lume, însă armeanul nu voiește să deschidă gura pentru a primi cuminecătură, era prea târziu. Duhovnicul era să se depărteze, însă un fiu al bolnavului îl roagă să mai aștepte. Feciorul armeanului aduce o piele de capră și o freacă aproape de nasul muribundului. În acest moment semimortul deschide ochii și începe a vorbi. Vorba cea dintâi fu: „Ce cât îl dai?”

De Gherla am și eu legate unele suvenire plăcute de pe la anul 1874 când s-a ținut cel dintâi și până acuma cel de în urmă sinod diecezan mestecat din cler și mireni. Dară aceste voi să le las până la altă ocaziune, când va da cerul se sosească al doilea sinod.

Am plecat mai departe.

(continuare în numărul viitor)

De la băile din Sângeorgiu

- în fuga condeiului -

20 iulie st. n.

Sezonul e în toată splendoarea. Deși la înălțime de câteva sute de metri peste Adriatica, căldura e înăbușitoare, chiar și aici, și băile reci cu brațe deschise larg, primesc cu drag pe toți cei ce se aruncă la sânul lor spre a uita de zăduf.

De când am fost pentru ultima dată aici Sângeorgiul s-a mai schimbat. Societatea „Hebe” s-a dizolvat și azi îngrijirea de băi o face comuna prin reprezentantul său învățătorul emerit Șorobetea (sau Șorobescu) cum îi spune inspectorul școlar Haliță.

Adevărat că progresul acesta se face foarte încet, dar în sfârșit se face. Toate coastele dealului din care țâșnește „izvorul tămăduirii” sunt pline de plantațiuni, întâi castanii și brazii vin să ocupe locul tufarilor primitivi. Cărări serpentine se încrucișează pe toată linia dincoace și dincolo de dealul pe care fiecare oaspete al băilor e obligat să-l facă cel puțin o dată sau de două ori la zi. Dimineața muzica cântă, spre a îndulci puțin gustul apei, pe care bolnavii o sorb de altcum cu plăcere și are 5 izvoare Sângeorgiul, cu ape de diferită putere și gust. Dimineața, mai ales, lumea se grăbește la izvoare, fiecare cu pocalul, spre a face cură. Și când la ceasurile 8. muzica intonează „Cafee-Marșul”, - cum îi zice dl. Trif de la Kun Szt. Marton¹ - și lumea pogoară la dejun, rari sunt aceia care să nu treacă cel puțin în fugă pe la „Cassă” spre a întreba de scrisori. „Posta” are atâta farmec, chiar și aici, cât e foarte greu să te smulgi de sub atracția aceasta, deși perfectă vindecare numai prin completă liniște se poate câștiga. Și desăvârșită liniște ai numai atunci când nu mai știi în ce zi a săptămânii ești, în care zi a lumii, dacă nu aștepți și nu trimiți nici o scrisoare. Când ești legat de lumea de afară, chiar și prin câteva șire aruncate pe o „ilustrată” sau când ești curios să afli știrile ziarelor, ai isprăvit cu desăvârșirea aceasta. Și e pagubă, căci așa bine ți-ar putea refortifica puterile și nervii, câteva zile de acestea! Ei, dar mărețele serbări de la Putna și războiul din Extremul Orient, deșteaptă curiozitate chiar și la redactorul d-voastră care a venit aici spre a uita cu totul de lume. Și e potrivit Sângeorgiul pentru aceasta. La depărtare de 4 ceasuri cu trăsura de Bistrița, de 3 ceasuri de Năsăud și de vreo 2 ceasuri de Rodna. are ruptă orice comunicație cu lumea mare. Zilnic faci aceleași lucruri, dai față cu aceleași persoane cunoscute și te plimbi pe același drum. Puțină variație fac oaspeții care mereu se prenoiesc cu persoane noi. De astă dată e lume multă la băi: români de aici și de dincolo, nemți și sași o mulțime, ovrei cu și fără perciuni domni și țărani, toți într-o nădejde uniți, așteaptă mult bine de la băile acestea. Dar binele acesta, cam întârzie câteodată, când considerații externe îl împiedecă în drumul său dătător de sănătate. Ei, dacă doamnele noastre pierd la - nobel 31 -, domnișoarele îs nenorocoase în dragoste dacă dl. fost conducător de cărți funduare să supără, când prietinel Emil se pune să-i dovedească, că în „cărți” câștigă cel care joacă cu inteligență, nu cel care are noroc; dacă părintele Lazar ne cheamă la „feștanie” și părintele Vasile își strică stomacul, - nu poți spune fără păcat, că băile Sângeorgiului ar fi vina. Dar ce să-i faci, dacă vinul e rău pe aici, dacă și „1 deci” e prea mult la o mâncare și dacă în fiecare zi fratele Lazar vine să ne întrebe de sănătate și în fiecare Duminică e petrecere cu dans în „Cursalonul” băilor! Ne-om „petecimu-ne”! Încolo e bine la Sângeorgiu, viață patriarhală ro-

¹ Localitate situată în Ungaria central-răsăriteană.

De la băile din Sangeorgiu

---

mânească; pagubă că anul acesta n-a mai venit căpitanul Părăianu din România, să ne delecteze cu povestirile sale pline de farmec. Ne sculăm la 6, bem apă cu sau fără lapte, și înconjurăm dealul până la 8, dejunăm, apoi citim jurnale sau jucăm cărți (fratele Emil spune că deunăzi s-a jucat cel dintâi joc domnesc aici, adică calabrias). De la 10-12 lumea se scaldă: reci sau calde. De la 12-1 prânzim, la 5 începe din nou muzica, și damele, care de care mai „gătate” ori „chichițe” defilează sus la izvor. Seara, după cină, ne întâlnim iarăși și ascultăm poveștile pline de umor ale inspectorului Haliță sau cate un cuplet antisemit de la Iași.

Mă opresc aici, nu mai pot scrie: o damă ce stă în față cu fereastra mea face studii de canto și mă conturbă.

De încheiere însemn câteva nume de a oaspeților români: Iosif Pop, jude la Curie cu nepoata sa d-șoara Georgeta, Vasile Petri profesor emerit cu fiicele sale, Dr. Eusebiu Roșca, directorul seminarului (ortodox, s. n.) Sibiu, Alexă Candale, inginer, cu d-na, București, George Părău, director cu d-na, Brad, Solomon Haliță, inspector școlar București, Vasile Pop, jude de tablă pensionat Dej, Vasile Borgovan, profesor, cu familia, București, Dr. Sever Mureșianu, profesor, cu familia, Iași, Aurel Isac, Cluj, Nestor Oprean, avocat, d-na Godolan, Giulatelec¹, Piciu, cu d-na, Năsăud, părintele Vasile Dumbravă, Salva, capelan Negruț, Bistrița, părintele Făgărășan, avocat Tripon, avocat Linul, cu d-na, Bistrița, d-na Gal cu Virginia, Săcuieu, dl. Trif cu familia, Kun Szt.-Marton, profesor Sabo, Blaj, A. C. Domșa cu na, Blaj, d-na Cutean cu d-na Valeria Pop, Făgăraș, dr. Barbu, Dej, cu d-na, Ana German, Bistrița, d-șoara Filipan, Năsăud, cons. Pahone, Iosif Luchi, cu d-șoara, familia Mureșan Liviu, Năsăud, dr. Andresi cu d-na, Banat, protopop Șagău, Reghin, cu d-na, universitarii Bănuț, Bogdan, Tanco, etc.

Sursa: *Unirea*, Blaj, Anul XIV, 1904, nr. 31, p. 294-295 (articolul este semnat cu pseudonimul *Bolnavul*).

---

¹ Vechiul nume românesc al satului Coasta, localitate situată în comuna Palatca din județul Cluj.

Moartea unui învățător distins

După cum într-o pădure veche se prăbușesc, doborâți de furtună, arborii seculari ce formează fala ei, tot așa dispar din viață unul câte unul dintre bătrânii intelectuali, de care e legat trecutul frumos al acestui ținut. Dacă cu prezentul nu ne putem prea mult mândri, fiind pătat de un politicianism sălbatic și materialist, în schimb trecutul acestor văi se lasă caracterizat prin fapte, străbătute de un naționalism curat și o dragoste sinceră față de poporul de jos. Era o mai strânsă legătură între cărturari și pătura țărănească și o mai vie conștiință națională decât acum. Candela acestui suflu românesc o țineau aprinsă, pe lângă o seamă de intelectuali curajoși, profesorii de la Năsăud, preoții și învățătorii de la sate. Printre tăcuții dascăli care, între pereții școlilor, cele mai multe umile și întunecoase, făureau suflute neînfricate în vederea luptelor ce aveau să vină, era și învățătorul Ioan Marcu din Sângeorz-Băi, care într-o zi frumoasă și blândă de august din anul acesta, a încetat de a mai face parte dintre cei vii. Strănepot de-al lui Avram Iancu, născut și crescut între moșii intrați în legendele neamului românesc, Ioan Marcu era, pe lângă învățător iscusit și un mare Român. Lăcrima la auzul doinelor și cântecelor vechi, pe care le căuta din fluier cu multă măiestrie, se însuflețea pentru înălțarea țaranului român și se oțerea împotriva călăilor neamului nostru. În sufletul lui nu s-a cuibărit invidia, nici pofta de câștig, ci totdeauna a fost animat de dorința de a munci și de a realiza cât mai multe lucruri folositoare pentru comuna în care i-a fost dat să trăiască și de a-și jertfi puterile pentru cauza națională.

Aproape toate instituțiile din Sângeorz-Băi sunt legate de numele lui și toate seriile de elevi, a ținut ca în viață, să fie stăpânite de cultul muncii dezinteresate și al dragostei de neam și de oameni. Cei ce s-au îndepărtat dela aceste comandamente, pe care el le-a urmat cu multă strictețe, i-au cauzat cea mai mare durere, fiindcă voia ca pe toți să-i vadă buni și cinstiți. Mare i-a fost și bucuria, când a văzut unirea neamului, la îndeplinirea căreia a muncit și a suferit și el o viață întreagă. Deși n-a avut titluri academice răsunătoare, deși n-a ocupat funcții înalte, nici sociale, nici politice, totuși învățătorul Ioan Marcu a fost un om mare prin știința, munca și sufletul său. Astăzi, când viața acestui ținut e stăpânită tot mai mult de politicieni egoiști și urâți, moartea învățătorului Ioan Marcu din Sângeorz-Băi lasă o mare durere în sufletele celor ce și-au pus viața în slujba idealurilor pentru care a trăit și el.

Note biografice

Învățătorul Ioan Marcu s-a născut la 4 octombrie 1866 în comuna Bistra, județul Turda. Părinții săi Gheorghe Marcu și Sofia Bistrai, nepoata a lui Avram Iancu, au fost țărani cu stare materială bună. După mamă a fost strănepot al „Regelui Munților”. Studiile primare le-a făcut în Bistra, iar pe cele secundare la liceul românesc din Blaj, unde a terminat și Școala Normală. A fost un elev sânguincios și inteligent, de aceea îndată ce a obținut diploma de învățător, mitropolitul Vancea, de pe atunci, l-a trimis la școala din Pata, județul Cluj, iar după aceea în Ghimeș-Făget, din județul Ciuc. Aici a muncit patru ani pentru reromânizarea românilor secuizați.

Cu 1 septembrie 1890 a fost numit la Școala primară din Sângeorz-Băi, județul Năsăud, unde a servit fără întrerupere până la 1 septembrie 1926 când, după o muncă dascălească de 41 de ani, a trecut în pensie. După război i s-au oferit posturi înalte în învățământul primar, a preferat însă postul de director la școala căreia i-a închinat cei mai

---

Moartea unui învățător distins

---

frumoși ani din viață. Pe lângă munca din școală, învățătorul Ioan Marcu a mai dezvoltat o frumoasă activitate și pe teren cultural și economic. Astfel, a înființat în Sângeorz-Băi „Reuniunea de cetire și cântări” care dispune de local propriu, a înjghebat o trupă de actori, a fost casierul comitetului bisericesc, a stăruit din rășputeri pentru ridicarea noului edificiu al școlii primare, a fost șeful pompierilor voluntari, a condus ani de-a rândul societatea „Hebe”, a luat parte la înființarea băncii populare „Izvorul”, a fost membru în consiliul comunal și membru credincios al Partidului Național-Țărănesc.

Pentru faptele lui mari și sufletul său nobil a fost stimat și apreciat de foarte multă lume. De aceea și regretele ce le lasă, prin moartea lui, sunt nenumărate. În urma lui rămâne îndoliată familia, compusă din: soția Elisabeta născută Pop și cei trei fii: Tiberiu, perceptor în Beclean, Traian, controlor fiscal în Alba-Iulia și Liviu, student la medicină în Italia. Le transmitem pe această cale condoleanțele noastre. Învățătorul Ioan Marcu a murit, după o boală îndelungată, în 20 august a. c. în locuința sa din Sângeorz-Băi, în etate de 69 de ani.

Înmormântarea

Înmormântarea i s-a făcut în ziua de 22 august a. c., fiind oficiată de protopopul local Aurel Chinteoan, asistat de protopopul L. Pop din Maieru, preotul Teofil Rotariu din Rebra, preotul Anton Buga din Sângeorz-Băi și preotul E. Mureșan din Bârsăul Mare, județul Someș. Pe lângă locuitorii, în frunte cu intelectualii lor, au mai luat parte la înmormântare mulți colegi și intelectuali din comunele apropiate, dintre care notăm pe: Dr. Leon Scridon senator, Dr. Emil Precup, Dr. Ionel Scridon, delegația organizației județene a Partidului Național-Țărănesc compusă din d-nii: Dr. Victor Moldovan, deputat, Dr. Vasile Buta, fost prefect și Nicolae Moldovan, secretar general al organizației; o delegație a intelectualilor din Țara Moților, d-l prof. Emil Mărcușiu, reprezentantul băncii „Aurora” din Năsăud, d-l subrevizor Maxim Buia, reprezentantul Revizoratului școlar, precum învățătorii pensionari Demian Nechiti din Ilva Mică și Grigore Neamțiu, contemporani cu defunctul.

Vorbirile

Primul vorbește protopopul Chinteoan, în numele bisericii. Într-o vorbire frumoasă caracterizează personalitatea învățătorului Ioan Marcu. Arată mulțimea operelor îndeplinite în viață, spunând, că „defunctul a fost un învățător distins, un creștin bun, un suflet drept, căruia nu-i plăcea răutatea și lingușirea. A fost un apărător aprig al drepturilor poporului său, precum și un susținător dârz al ideilor sale care totdeauna erau în concordanță cu interesele mulțimii”. Termină luându-și rămas bun, în numele defunctului, de la soția și cei trei fii ai acestuia, cărora s-a năzuit să le dea o creștere aleasă.

D-I director școlar Maxim Lupoai, în vorbirea sa, spune:

„... Școala primară de stat din această comună este îndoliată după primul ei director, care astăzi ne părăsește... În școală, el nu numai că și-a făcut datoria, dar și-a pus sufletul lui cald pentru a filtra în elevii lui dragostea de biserică, de limbă și de neamul din care s-au născut, dându-le în același timp cunoștințele necesare cu ajutorul cărora să poată merge mai departe în viață. De sub mâna lui a ieșit o pleiadă întreagă de intelectuali care, atunci când se întorceau acasă, nu uitau niciodată să cerceteze cu drag pe scumpul lor dascăl... Prin moartea lui școala primară pierde pe unul din cei mai de seamă ctitori ai ei”.

Urmează d-l subrevizor Maxim Buia care, între altele, spune:

„... Ioan Marcu ne aducea nouă, micilor lui elevi, o minte luminată, un suflet cald și însetat de adevăr, și o voință tare, pusă în slujba unui ideal frumos. În sufletul nostru, al ce-

---

Moartea unui învățător distins

---

lor ce am avut norocul să ne împărtășim din bogăția cunoștințelor lui, a lăsat icoana unui învățător de o neîntrecută punctualitate și conștiinciozitate. Pentru dânsul școala era un lăcaș sfânt, în care el își dădea toată osteneala să făurească suflete de luptători în slujba neamului românesc... Activitatea lui de învățător român s-a întins însă și în afară de pereții școlii. A înființat reuniune de cântări, a aranjat serbări populare și tot de numele lui se leagă o mulțime de opere în domeniu cultural și economic. La stăruința lui s-a ridicat și această școală frumoasă care, astăzi, e o podoabă nu numai a comunei noastre, ci și a acestui ținut. Mai târziu am avut fericirea să-i fiu coleg, cu care ocazie mi-a fost un bun sfătuitor și un sincer camarad. Față de colegii mai tineri se purta ca un părinte, luându-le apărarea împotriva împilărilor neamului nostru. A rămas același suflet curat, minte luminată și un dușman dârz al celor, ce ne asupreau neamul. Din această cauză a trebuit să suporte multe dureri pe timpul faimoasei zone culturale, ce se întinsese și asupra județului nostru. În înfăptuirea aceasta, noi, dascălii de atunci, vedeam cea mai crudă lovitură dată de guvernării din Budapesta ființei poporului român din Ardeal. Învățătorul Ioan Marcu, în vinele căruia clocotea sângele urmașilor lui Avram Iancu, nu-și putea ascunde revolta față de această diabolică uneltire, ce tindea la deznaționalizarea noastră. Numai cei care au trăit în apropierea lui își pot da seama de focul ce-i mistuia sufletul din cauza acestei nedreptăți. În ascuns continua să le vorbească elevilor despre frumusețile limbii noastre și despre viitorul neamului românesc în a cărui trăinicie credea cu toată tăria. Unirea neamului i-a adus cea mai mare bucurie în viață. În noul stat național ar fi avut puțința să ocupe funcții mari, căci autoritățile școlare l-au îmbiat cu demnități înalte în învățământul primar, însă Ioan Marcu le-a respins pe toate. A preferat să rămână învățătorul modest de altă, continuând să muncească cu aceeași râvnă, cu aceeași dragoste de neam până la adânci bătrânețe, cum a muncit și în tinerețe”.

D-I Petre Pop, în numele asociației „Mariana”, spune:

„Mariana”, asociația învățătorilor din județul Năsăud, al cărui membru distins și valoros ai fost, îți aduce prinosul de recunoștință pentru dragostea și activitatea desfășurată în cadrele ei. Învățătorii acestui județ, care te-au avut drag pentru colegialitatea neprecupețită și te-au apreciat pentru munca de pioner depusă în decursul unei vieți așa de frumoasă, cum a fost a ta, pleacă genunchii în fața memoriei tale. Și vin să te însoțească împreună cu școlarii tăi până la veșnicul lăcaș. Lacrima, depusă de colegi pe mormânt, va fi o cheazășie că noi nu te vom uita nici atunci când frunzele toamnei vor veni să-ți țină trista lor tovarășie”.

D-I Nicolae Moldovan, vorbind în numele Partidului Național-Țărănesc, spune că:

„... Ioan Marcu, 40 de ani a fost în slujba neamului, nu numai ca învățător, ci și ca luptător politic, inspirându-se din ideea națională încă din frageda-i copilărie, fiind strănepot al lui Avram Iancu. Ioan Marcu a fost un caracter integru, om de inimă, sprijinind cu fapta și cu sfaturile pe țărani, din mijlocul cărora s-a ridicat. Organizația Partidului Național-Țărănesc din județul Năsăud pierde un vechi și devotat membru al acestui partid”.

D-L Iustin Sohorca, director școlar pensionat, își exprimă recunoștința față de marele dispărut în numele numeroșilor fini și nepoți, pe care acesta i-a cununat și botezat.

Ultimul vorbește d-l prof. Emil Mărcușiu, reprezentantul băncii „Aurora” din Năsăud, care spune că:

„Se duce Ioan Marcu la odihna de veci și lasă în urmă-i exemplu, pe care ar trebui să îl urmăim cu toții, se poate munci și trăi în lumea aceasta cu muncă de drept. Fiind un caracter moral, om de omenie, adunarea generală a Institutului de Credit și Economii „Aurora” din Năsăud, apreciindu-i aceste calități, l-a ales membru în comitetul de cenzori în 19 iunie 1920, în această calitate muncind până în aprilie 1935. În numele consiliului de administrație și al comitetului de cenzori al băncii „Aurora” din Năsăud depun prinosul de

---

Moartea unui învățător distins

---

stimă și recunoștință în fața trupului neînsuflețit al fostului cenzor Ioan Marcu. Dumnezeu să-ți dea odihna bine meritată”.

După oficierea serviciului înmormântării, sicriul a fost ridicat de țărani și coborât în mormânt, săpat lângă biserica din sat.

Sursa: *Săptămâna*, Bistrița, Anul VIII, 1935, nr. 266, p. 2-3.

Aspecte privind exploatarea resurselor naturale de la Sângeorz-Băi

DR. DORIN DOLOGA

O activitate lucrativă se bazează în primul rând pe resursele solului, subsolului și ale apelor dintr-un anumit loc.

Exploatarea resurselor naturale începe cu minele de la Rodna¹. Aici existau resurse de minereuri neferoase, argint, cupru, plumb, zinc. Minereurile aglomerate erau spălate, eliminându-se o bună parte din steril², apoi erau transportate probabil la Baia Mare. Circa 70-80 % din minereu era constituit din materialul steril. Printre cei care lucrau la minele de la Rodna, la exploatare sau transport, se numărau probabil și locuitorii din Sângeorz-Băi. La dimensiunile industriale din vremea respectivă cele 3-4 mine de la Rodna erau relativ importante.

A doua resursă importantă după cea din minele de la Rodna o constituia pădurea. Ofițerii Regimentului II românesc de graniță de la Năsăud au estimat suprafețele de pădure care urmau să fie exploatare și modul în care lemnul putea fi transportat. În acest sens militarii specialiști geniști au construit stăvilare pe râul Someș, pentru a face râul navigabil pentru plutele de lemn³. În același timp drumul care trecea spre Rodna a fost sistematizat în perioada 1766-1780⁴. Aceste drum care făcea legătura cu minele de la Rodna și cu Bucovina, anexată de Imperiul Habsburgic în anul 1775, era un drum strategic. Aceste acțiuni ilustrează psihologia cuceritorilor, a habsburgilor, de a cuceri și de a pune în valoare bogățiile din teritoriile cucerite. Motivația cuceririi unor teritorii este aceea de a pune în valoare bogățiile subsolului, solului și a apelor de pe teritoriile respective. Această psihologie era diferită de psihologia sașilor, care au venit să ocupe, nu să plece și care se considerau localnici. Austriecii nu știau atunci care va fi rezultatul viitoarelor războaie cu rușii și cu turcii. Ideea era de a exploata toate resursele pe care puteau să pună mâna. Există o distincție între psihologia imperială austriacă axată spre punerea în valoare imediată a bogățiilor solului și subsolului și psihologia săsească în conformitate cu care aceștia tratau suprafețele de teren pe care au fost așezați ca pe propriile teritorii care trebuiau exploatare în funcție de interesele prezente și viitoare. Sașii exploatare resursele în ideea de a nu lua totul odată și dacă mai rămâne ceva bine, dacă nu, atunci nu. Sașii au construit durabil în Transilvania, pentru a rezista sute de ani, orașe, drumuri, poduri. Sașii nu au exploatat nimic până la epuizare. Această atitudine merită toată considerația. Sașii s-au considerat oameni ai locului. Ei nu au venit în Transilvania ca să plece. Sașii, germanicii nu au noțiunea improvizației.

Românii au însă din plin această concepție a improvizației, sunt maeștrii în acest sens. Aceasta se exprimă în tot ceea ce creăm. Suntem un neam care pentru a supraviețui a trebuit să se adapteze. Noi ne-am adaptat la situații la care alte neamuri ar fi clacat. Gena neamului românesc este puternică, însă în detrimentul concepției despre lume și viață eco-

¹ Minele de la Rodna sunt atestate documentar încă din anul 1235.

² Circa 70-80 % din minereu era constituit din materialul steril.

³ Lucian Viorel Pop, *Sângeorz Băi. Perenitate ortodoxă și laică*, Editura Barna'S Bistrița, 2020, p. 172.

⁴ *Ibidem*, p. 170.

DR. DORIN DOLOGA

---

mică, politică și socială. Nu avem cunoștințe economice, sociale, politice. Românii au adaptat tehnica supraviețuirii la tot ceea ce fac. Primul considerent al culturii economice este acela de a cumpăra produse locale, apoi naționale și în al treilea rând produse străine. Ceea ce facem noi dovedește o crasă incultură economică, ceea ce facilitează sfidarea noastră ca neam de către alții.

O altă resursă importantă a subsolului o constituie apele minerale. În anul 1803 Comanda militară din Transilvania a dispus constituirea unei comisii mixte balneare care să stabilească măsurile ce trebuie luate pentru valorificarea apelor minerale de la Sângeorz-Băi, printre care se numărau: constituirea unui drum de acces către izvoare, ridicarea fântâni, construirea unei băi reci, plantarea unor copaci pentru a crea umbră¹. Se remarcă implicarea specialiștilor Imperiului habsburgic pentru valorificarea apelor minerale, o resursă care este perenă. Austriecii au pus în valoare apele minerale de la Sângeorz-Băi pentru că aveau capacitatea economică și culturală de a înțelege valoarea acestora. Chiar și mai târziu, mulți dintre cei care veneau la băile din Sângeorz Băi erau străini, românii neavând capacitatea economică și culturală pentru a înțelege necesitatea valorificării acestor ape minerale. În acest sens este demn de apreciat gestul lui Atanasie Anghel de a trece la greco-catolicism. Acesta a avut capacitatea de a înțelege necesitatea creării unei intelectualități românești. Astfel românii au avut acces la înaltele instituții din Europa. Prețul plătit nu a fost unul foarte mare. Reacția bisericii ortodoxe a fost una firească. Nu era de așteptat de la biserica ortodoxă în limitele de atunci ale gândirii să aprecieze gestul trecerii la greco-catolicism. În incultura noastră noi am simplificat problemele. Dacă era catolic sau protestant nu era bun. Influența religiei în supraviețuirea unui neam este importantă, dar nu absolută. Acest lucru depinde în primul rând de psihologia neamului. Credința creștină a ținut neamul unit în jurul unei idei și a unei elite.

Piatra de la Cormaia constituie o resursă locală mai puțin prețioasă, a cărei existență a evitat însă transporturile lungi și scumpe. Piatra de la Cormaia a început să fie valorificată odată cu edificarea liniei ferate Ilva Mică-Rodna, inaugurată în anul 1909.

O importantă bogăție locală la Sângeorz-Băi era constituită din animale. Acestea trebuiau valorificate printr-o organizare comercială, reprezentată de târg. Creșterea animalelor presupune un bagaj de cunoștințe despre rase, boli, furajare. Lumea știa însă doar atât cât știa.

Nu putem vorbi despre o dezvoltare economică și comercială fără un sistem de transport modern în funcție de etapa istorică pe care o studiem. Fără un sistem comercial care se bazează pe un sistem elastic de transport nu există dezvoltare comercială. La Sângeorz-Băi a existat o clasă de mici meseriași care puneau în valoare resursele și tradițiile locale și care au asigurat traiul câtorva familii. Aceștia nu au avut o influență economică apreciabilă. Terenurile arabile de la Sângeorz-Băi erau puține, iar producțiile agricole erau ne semnificative. Era o producție de subzistență.

Este nevoie mai mult decât oricând de o politică economică sistematică, unitară la nivel de stat. Economicul determină politicul și nu invers.

Astăzi în România avem o economie bazată pe consum și speculă. Nimeni nu produce, dar toată lumea vinde. Aceasta este o practică specifică economiei turcești. Este moștenirea a patru sute de ani de stăpânire turcească. Acest lucru constituie ceea ce ne-a rămas de la turci.

Mai mult ca oricând, astăzi trebuie să gândim din punct de vedere economic, așa cum alții fac de mult timp, să ne valorificăm resursele de care dispunem și să ne cumpărăm în primul rând produsele locale și naționale.

---

¹ *Ibidem*, p.164.

DIN GRANIȚĂ

Protocolul încheiat de conferința greco-catolicilor din Vicariatul Rodnei la data de 7 iunie 1869

Acesta a fost redactat în urma circulării vicariale din 27 mai cu nr. 162 în conferința convocată în sala gimnazială despre retractarea ținută în cauza participării și alegerii la congresul romano-catolicilor convocat pe 20 iunie 1869 în Budapesta privind regularizarea administrației bunurilor bisericești, a fundațiilor și a cauzei scolastice sub prezidiul vicarului foraneu Grigore Moisil și în prezența următorilor membri îndreptățiți și convocați ad-hoc și anume:

Din partea clerului greco-catolic: Clemente Lupșai, Ioan Stefan, Simion Tanco, Leone Vertic, Ioan Lazar, Cifor Cionca, Gregoriu Mureșianu, Iosif Balu, Basiliu Groze, Basiliu Șioldea, Macedon Maioreanu, Ioan Sângeorzan, Stefan Pop, Ioan Pop, Sebastian Coșbuc, George Feti, Gregoriu Pop, Stefan Maniu, Demetriu Olteanu, Iacob Pop, Ioan Dumbrovă, Gregoriu Boca, Stefan Șoimușan, Leon Pavelea, Maxim Popu, Nicolae Popu, Dr. Ioane Lazar, Ioan Marțian.

Iar din partea mirenilor: Leontin Luchi, Ioachim Mureșianu, Dr. Stefan Popu, Ioan Florian, Nicolae Besianu, Florian Marian, Arion Mărcușiu, Ioan Mărgineanu, Gabriel Vertic, Elia Cincia, Ioan Pavelea, Gregoriu Verzariu, Florian Micheșiu, Florian Moțoc, Octaviu Barițiu, Teodor Dumbrovă, Cosma Anca, Basiliu Petri, Andrei Morariu, Iacob Popu, Isidor Titieni, Teodor Rotariu, Francisc Mihăilașiu, Carol Mihăilașiu, Nicolae Anton, Ioan Purceila, Petru Tanco, Demetriu Vaida, Ștefan Timoc, Nestor Ganea, Teodor Ionașcu, Elia Burduhos, Doroteiu Cimbulea, Iosif Mihăilașiu, Gabriel Vaida, Florian Domide, Teodor Pavelea, Iacob Pavelea, Ipate Moldovan, Ioan Runcan, Emanuel Alexi, Leon Horga, Conon Dâncul, Matei Pop, Demetriu Botta, Dănilă Lica, Mihai Maseriu, Ioan Roșca, Basiliu Morariu, Eugeniu Borcosel, Toma Hontilă, Gabriel Pop, Ioan George Nistor, Demetriu Călin, Gabriel Nechiti, Precup Jarda, Gabriel Login, Maxim Haliță, Ioan Georgiția, Pavel Fetti, Gregoriu Bobalu, Basiliu Pop, Alexandru Bulbuc, Petru Tofan, Basiliu Strugaru, Zaharia Catarig, Ioane Lazar, Zaharia Pop, Stefan Pavelea, Eremia Șorobetea, George Ilieșiu, Ioan Ionașcu, Roman Pop, Ioan Drăgan, Macedon Maniu, (adică 28 fețe bisericești și 103 mireni).

1. Președintele conferinței vicarul foraneu greco-catolic al Rodnei, Gregoriu Moisil, ocupându-și locul, deschide ședința la ora 9 a. m. cu o cuvântare mai lungă amăsurat obiectului în care desfășura scopul și însemnătatea adunării. Adunarea prorumpe¹ în strigări entuziaste de „să trăiască”.

2. Dl. președinte propune apoi alegerea a doi notari, unul din partea preoțimii, altul din a mirenilor. Se aleg de notari: Dr. Ioan M. Lazar și Gabriel Vertic, cel dintâi din partea preoțimii, al doilea din a mirenilor.

După aceasta se adună în ordine plenipotențele comunale care se aflară ca autentice

---

¹ Izbucnește.

Protocolul încheiat de conferința greco-catolicilor din Vicariatul Rodnei la data de 7 iunie 1869

și după ce s-a consemnat numărul celor îndreptățiți și conchemați¹ ad-hoc, constituită fiind adunarea, se purcede la dezbaterea obiectului propus conferinței.

Dl. Dănilă Lica cerându-și cuvânt, înainte de a descinde la dezbaterea meritorie, interpelează prezidiul: oare conferința prezentă are caracter oficial sau privat? Și dacă are caracter oficial, care sunt membrii cu vot decisiv și care cu vot consultativ, deoarece domnia sa vede că la această conferință participă mai mulți inteligenți, care nu au plenipotențele recerute.

Dl. Leontin Luchi dorește ca mai înainte de orice discuție să se preleagă grațiosul circular al ordinariatului greco-catolic din Gherla.

3. Dl. președinte lasă să se preleagă grațiosul circular al ordinariatului de Gherla din 22 mai 1869 nr. 1247/721. Dl. notar Gabriel Vertic dă citire respectivului circular, care se ascultă cu multa atenție.

După aceasta dl. președinte răspunde la interpelațiunea d-lui Dănilă Lica că conferința convocată are caracter oficial, pentru că e convocată din partea d-sale din oficiu în urma circularului oficial al ordinariatului greco-catolic de Gherla, iar ce se ține de acei membri care participă la adunarea prezentă și nu au plenipotența de la comune, nici sunt preoți, sunt îndreptățiți în urma împuternicirii care le-a dat chemarea oficială din partea d-sale și așa nici din astă parte nu s-ar putea aduce la îndoială oficiosul caracter al acestei conferințe.

Dl. Dănilă Lica repune că nefiind conferința convocată pe baza circularului ordinariatului de Gherla, nu poate avea caracter oficial, deoarece circularul menționat prescrie ca dl. vicar să umble din sat în sat sau în persoană proprie sau prin unu delegatul al său spre a conșcrie membrii îndreptățiți la alegerea reprezentantului comunale greco-catolic, ce nu s-a făcut, nici se afla în circular vreo urma ca să se concheme vreun astfel de conferință.

Dl. președinte observă că d-sa a aflat cu cale, înainte de a umbla din sat în sat, de a concilia o conferință compusă din parohii respectivi, care de sine sunt îndreptățiți la conferință, apoi din reprezentanții comunali aleși în prezența parohilor ca delegați ai săi și împuterniciți cu plenipotențe legale și autentice de la comune, cum și din ceilalți inteligenți care au plenipotențe de la d-sa, - spre a se consulta oare fiecare cu scop de a participa ori nu la menționatul congres preparatoriu romano-catolic de la Budapesta, pentru că în cauze așa momentose, d-sa a voit mai întâi a cunoaște și votul celor îndreptățiți de a alege, atât preoți, cât și mireni.

Dl. Nicolae Beșianu, cerând cuvânt pledează pentru caracterul oficios al conferinței, ridică însemnătatea și natura autonomiei provinciei noastre bisericești greco-catolice de Alba Iulia restaurate prin sfântul scaun apostolic, în puterea căreia biserica noastră greco-catolică numai de la Roma ca cap bisericesc depinde, afară de mitropolitul și episcopii noștri greco-catolici. În provincia noastră bisericească nimănu nu îi e iertat de a face schimbări în cele disciplinare fără învoirea expresă a Pontificelui Roman, după cum arată constituțiunile apostolice, care opresc strâns orișice modificare în disciplina bisericii greco-catolice fără știrea Romei. Se plânge ca prin directa provocare a prea ilustrului cor arhiepiscopesc și episcopesc romano-catolic de la Budapesta se vatămă autonomia provinciei noastre bisericești și propune ca să nu alegem la acel congres preparatoriu, ci să se roage și provoace Excelența Sa mitropolitul nostru greco-catolic de Alba Iulia ca să convoace un sinod provincial pe baza datinii noastre vechi, în care să se facă niște statute prin care să se regularizeze o dată căușele noastre disciplinare care statute apoi să se subștearnă capului bi-

---

¹ Convocați.

Protocolul încheiat de conferința greco-catolicilor din Vicariatul Rodnei la data de 7 iunie 1869

---

sericesc de la Roma spre întărire, - și în care sinod să se dezbată și obiectul menționat: oare avem noi greco-catolicii de a participa la acel congres și dacă vrem să participăm, să se decidă în ce modru, căci numai atare sinod e competent de a decide în cauza aceasta.

Dl. Dănilă Lica susține că conferința e așadar și în cazul acesta competentă de a-și da numai o părere, dar deciziunile ei nu pot fi obligatorii.

Dl. Simion Tanco zice: conferința e oficială fără nici o îndoială, după ce circularul vicarial convocatoriu e oficial.

Dl. Nicolae Beșianu reflectă, că dl. Dănilă Lica are tot dreptul propunând întrebarea de mai sus pentru clarificare, susține însă că adunarea e oficială pe baza praxei vechi de 100 de ani uzitată în vicariatul greco-catolic al Rodnei, deci deciziunile ei sunt obligatorii.

Dl. Ioan Florian: adunarea e oficială deoarece convocarea ei e făcută din ansa circularului oficios al ordinariatului de Gherla, alta însă e întrebarea: oare determinațiunile lui obliga-vor și pe cei îndreptățiți, după circular și oare aceștia avea-vor drept de a reclama ceva în contra deciziunilor conferinței, nefiind ea compusă după prescripțiile circularului?

Dl. Clemente Lupșai: e înțeles cu aceea că adunarea e oficială și toți îndreptățiții vor fi supuși bucuroși deciziunilor acesteia, mai trebuie să fie supuși deoarece ei și-au ales și trimis aici pe mandatarii lor care au luat parte la aceste deciziuni în numele alegătorilor săi îndreptățiți. Pledează mai încolo pentru neparticiparea la congresul preparatoriu romano-catolic de la Budapesta, deoarece fondul religios și al instrucțiunii e cu mult mai mărginit și lipsa celor îndreptățiți la el cu mult mai mari decât să putem noi spera vreun ajutor de la aceleași, iar în cazul când ar fi școlile noastre totuși ajutate de acolo, poate ar deveni în pericol de a-și pierde caracterul său confesional.

Dl. Leontin Luchi: procedura convocării la congresul preparatoriu făcută de corul arhiepiscopesc și episcopesc romano-catolic față cu noi nu e pe cale legală deoarece nu suntem chemați prin mitropolitul nostru greco-catolic de Alba Iulia. Ne-am unit cu Roma în 4 puncte. Provincia bisericii noastre e autonomă, care după Roma ca și cap al bisericii întregi, nu recunoaște jurisdicțiunea afară de al mitropolitului și episcopilor noștri greco-catolici.

Dl. Dănilă Lica: adunarea aceasta nu e competentă de a decide, pretinde convocarea unui sinod vicarial după datina noastră veche ca unic competent în astfel de cauze și roagă pe veneratul ordinariat ca să se enunțe: oare e oficial sau nu.

Dl. Maxim Pop: adunarea de azi nu e sinod, ci conferință oficială a alegătorilor care se pot pronunța, dacă vor alege ori nu și deciziunile ei sunt obligatorii din motivele aduse de reverendisimul Clemente Lupșai.

Dl. Leontin Luchi părtinește pe dl. Maxim Pop în numirea acestei adunări și a caracterului ei oficial.

Dl. Dr. Ioan M. Lazar ar vrea să știe că pe ce bază e convocată conferința prezentă, pe a circularului ordinariatului greco-catolic de Gherla sau pe baza datinii noastre străbune?

Dl. Ioachim Mureșianu: s-au adunat 13 episcopi romano-catolici, membri ai casei magnaților din Budapesta și au decis ca ar fi bine să se țină un congres mixt în cauza bunurilor bisericesti, fundațiunilor și a școlilor respective. Congresul care se va ține acum în 20 iunie va fi numai preparatoriu, care să compună statutul pentru un alt congres mai mare care se va ține în octombrie a. c. și va consta din membri ai dietei din Budapesta de confesiune catolică. Prin urmare, se presupune că noi avem deputați în dieta din Pesta, ca să putem participa la congresul din octombrie a. c. (?)

Adunarea prezentă a noastră e adunarea reprezentanților care au de a alege ori nu la congresul mixt preparatoriu de la Budapesta.

Pe ce drept convocară arhiepiscopii și episcopii romano-catolici congresul prepara-

---

Protocolul încheiat de conferința greco-catolicilor din Vicariatul Rodnei la data de 7 iunie 1869

---

ratoriu de la de la Budapesta, pe același drept convocă și dl. vicar și președinte această adunare, a convocat-o după toate formele legale de reprezentățiune, prin urmare nici o dubitate nu poate să fie cum că deciziunile ei nu vor fi obligatorii din punctul de drept al mandatului. Roagă de nou prezidiul fiind această problemă destul de discutată ca să enunțe oficialitatea adunării și caracterul obligatoriu al deciziunilor ei.

4. Adunarea întreagă pretinde această enunțare. Dl. președinte enunță că adunarea de azi e o adunare ori conferință a reprezentanților greco-catolici din Vicariatul Rodnei, care are caracter cu totul oficios și deciziunile ei sunt de natură obligatorie.

La aceasta, întreaga adunare își manifestă bucuria sa¹.

După acestea, reapucându-se din nou dezbateră asupra participării ori neparticipării la congresul preparatoriu romano-catolic de la Budapesta.

Dl. Basiliu Groze, cerând cuvântul, propune că acum deocamdată să nu se aleagă la acel congres, ci să se facă pașii cuveniți spre convocarea unui sinod provincial prin mitropolitul nostru greco-catolic de Alba Iulia în care să se pertracteze și decidă asta cauză.

Dl. Leontin Luchi: să declarăm și să facem cunoscut ordinariatului greco-catolic de Gherla că a greșit procedura și să ne rugăm de Excelența Sa mitropolitul greco-catolic de Alba Iulia că dânsul ca și cap al provinciei noastre bisericesti autonome să ne convoace în unu sinod provincial, în care toată provincia noastră bisericască greco-catolică să-și poată exprima opinia în obiectul acesta.

Dl. Simion Tanco, ridicând însemnătatea adunării acestea și competența ei, zice să fim pasivi, dar totuși cu activitate. Prin unirea cu Roma în cele 4 puncte am acceptat supremația jurisdicțională numai a Pontificelui de la Roma ca și cap al bisericii, pe lângă care noi nu cunoaștem pe altul cu jurisdicțiune în biserica noastră decât pe mitropolitul și episcopii greco-catolici.

Prin restaurarea mitropoliei noastre greco-catolice de Alba Iulia din partea sfântului scaun apostolic recâștigă provincia noastră bisericască autonomia sa proprie. Părtinește pe dl. Basiliu Groze spre a nu participa la congresul preparatoriu romano-catolic de la Budapesta și propune o reprezentățiune îndreptată, atât către ordinariatul greco-catolic de Gherla, cât și către Excelența Sa mitropolitul nostru pentru convocarea unui sinod provincial în care, pe lângă alte obiecte disciplinare, să se propună și dezbate și obiectul de față.

Dl. Basiliu Groze întreabă: ca pe ce bază provoacă corul episcopesc romano-catolic de la Budapesta direct pe ordinariatele noastre ca să aleagă la congresul preparatoriu?

5. Dl. Leontin Luchi întreabă: cum a urmat ordinariatul de Gherla unei directe provocări din partea arhiepiscopilor și episcopilor romano-catolici înconjurându-se, violându-se calea autonomă a provinciei noastre bisericesti și pretinde ca în reprezentățiunea care se va face și îndreptă către ordinariat și Excelența Sa mitropolitul nostru să se pună expres „că ne doare până la suflet, ca ordinariatul greco-catolic de Gherla a urmat o atare procedură”. Se primește unanim și adunarea exprimă durerea ei cu cuvintele următoare: „ne doare până la suflet că ordinariatul greco-catolic de Gherla a urmat o atare procedură”.

6. Propune mai încolo ca să facem cunoscut ordinariatului greco-catolic de Gherla că nu am putut împlini ordinațiunea-i și să rugăm pe Excelența Sa mitropolitul nostru ca se convoace cât mai curând un congres sau sinod provincial în obiectul atins. „Se primește”.

Dl. Cosma Anca pretinde ca în reprezentățiune să se pună motivul: „că la din contra vom trece la neunire”.

---

¹ Gazeta Transilvaniei, Brașov, Anul XXXII, 1869, nr. 51, p. 1-2.

Protocolul încheiat de conferința greco-catolicilor din Vicariatul Rodnei la data de 7 iunie 1869

Dl. Ioan Ștefan repune: aceasta ar fi o expresie prea cutezătoare.

7. Dl. Ioan Florian: nu e bună această expresie, ci să pronunțăm ca ne doare și ne pare rău ca ordinariatul greco-catolic de Gherla a primit ordinațiuni în modru vătămătorii de autonomia provinciei noastre bisericești mitropolitane și să declarăm că de altă dată nici ca vom primi astfel de ordinațiuni, ci le vom lăsa neretractate. „Se primește”.

8. Dl. președinte face adunării cunoscut că se făcură pregătiri pentru ambele cazuri: adică pentru alegere ori nealegere. Pentru cazul de alegere se consemnă numele acelor persoane care ar fi de recomandat spre a se alege ca reprezentanți greco-catolici la congresul de la Budapesta. Pentru caz de nealegere, care se prevedea din conferințele preliminare, se face pregătire de un atare proiect de reprezentațiune.

Apoi provoacă din nou întreaga adunare ca să se declare încă o dată dacă vrea să aleagă ori nu la congresul preparatoriu romano-catolic de la Budapesta. Adunarea răspunde că nu vreu să aleagă și pretinde prelegerea proiectului de reprezentațiune.

Dl. notar Dr. Ioan M. Lazar, la invitarea domnului președinte, prelege proiectul de reprezentațiune care, citindu-se și ascultându-se cu atenție încordată, se primește între aplauze entuziastice de întreaga adunare de al său.

9. Dl. președinte propune apoi alegerea unei comisiuni, care să revadă încă o dată proiectul de reprezentațiune preles. Se primește și aleg d-nii: Ioachim Mureșianu, Ioan Florian și Maxim Popu. Totodată se decise ca expresiile formulate cu ocaziunea dezbaterilor de azi să se înfierițe în proiectul de reprezentațiune din care, un exemplar subscris de președinte și notariat să se trimită ordinariatului greco-catolic de Gherla, iar altul direct Excelenței Sale mitropolitului greco-catolic de Alba Iulia.

10. Dl. Ioachim Mureșianu propune ca proiectul de reprezentațiune, preles și primit unanim, să se subscrie de toți membrii prezenți ai adunării și să păstreze ca maculator în arhivă, iar expedițiunile ce se vor face către ordinariatul greco-catolic de Gherla și Excelența Sa mitropolitul greco-catolic de Alba Iulia să se formuleze cu adresele recerute de notariat și să se subscrie numai prin dl. președinte și d-nii notari. Se primește această propunere din cuvânt în cuvânt și originalele proiectului de reprezentațiune se subscrie de toți membrii prezenți ai adunării.

11. Dl. președinte roagă adunarea, după ce dezbaterea obiectului propus e terminată, să se aleagă o comisiune verificatoare a protocolului în persoana domnilor Leontin Luchi, Ioachim Mureșianu, Ioane Florian, Florian Moțoc, Leon Pavelea și Maxim Popu. Se primește și se alege comisiunea verificatoare a protocolului în persoana domnilor Leontin Luchi, Ioachim Mureșianu, Ioan Florian, Florian Moțoc, Leon Pavelea și Maxim Popu.

După aceasta, fiind timpul înaintat și terminându-se discuțiunea obiectului propus, dl. președinte închide ședința la ora unu și jumătate după amiază și determina timpul de readunarea conferinței pentru dezbaterea altor chestiuni și anume pentru a alege un membru în consiliul scolasticii districtuale, ca reprezentant al confesiunii și a altor 4 membri, ca reprezentanți ai corului învățătoresc, la ora 4 după amiază, după care între strigăte de „să trăiască” părăsi sala.

Astfel protocolul s-a încheiat și subscris.

Năsăud în 7 iunie 1869.

Gregoriu Moșil m/p.,

vicari episcopesc foraneu

Dr. Ioan M. Lazar m/p.,
notar

Gabriel Vertic m/p.,
notar

**Protocolul încheiat de conferința greco-catolicilor din Vicariatul Rodnei la
data de 7 iunie 1869**

Continuat în 14 iunie 1869, despre verificarea protocolului din 7 iunie 1869, în prezența membrilor comisiunii verificatoare și anume a d-lor: Ioachim Mureșianu, Nicolae Beșianu, pentru dl. Leontin Luchi, Leon Pavelea, Maxim Pop, Teodor Dumbravă, pentru dl. Ioan Florian, I. Marțian, pentru dl. Florian Moțoc.

S-a preles protocolul din 7 iunie 1869 și după unele modificări și îndepliniri se aprobă și declară ca verificat.

Astfel protocolul s-a încheiat și scris.

(Urmează subscrierile d-lui președinte, ale notarilor și membrilor comisiunii verificatoare)¹.

S-a dus și badea Iustin...

EMIL BOȘCA-MĂLIN

Zăbovisem câteva zile în vara trecută la Sibiu lângă vorba domoală a magistratului Ioan Pap, care știe atât de minunat să răscolească amintirile zilelor bătrâne de ieri, când ușa primului președinte al Curții de Apel se deschide larg, apărând trâmbița aprodului.

- Dom-le prim, s' trăiți, un bătrân mă tăt zăhăre din gură și cere să vină la 'mneavoastră... Să-l las?

Mai marele peste împărțitorii de dreptate din capătul de țară al Ardealului a clipit din ochii săi buni și mici ascunși în dosul lentilelor groase, făcând semn de intrare. De altcum nici nu era nevoie. Înapoia aprodului îmbumbat în uniformă a apărut, ca o părere, timiditatea unui moșnegel mărunț și încârligat de spate, dar vioi la privire și glas:

- Nu mă lasă sluga asta strașnică a ta, Ioane, să intru, bătu-l-ar vântul cel hiclean să-l bată!

Înaltul magistrat a mal clipit o dată din priviri, apoi s-a ridicat din fotoliu:

- Tu erai, bade Iustine! Ia-n fă bine și hodinește, după ce mai întâi îl cunoaște pe feciorul acesta de la Năsăud.

Moșneagul mi-a întins o mană moale și caldă, apoi mi-a spus tare:

- Mă recomand dr. Iustin Ardeleanu.

Numai că nu mai era nevoie să se „recomande” badea Iustin. Știam eu din cărți și din spusa altor bătrâni intelectuali ardeleni cine-i. La Cluj, zăbovind prin „sala de reviste” a Bibliotecii Universității am găsit că se rătăcea totdeauna câte un număr de revistă cu copertă roșie și cu un vultur pe frontispiciu peste care, o mână neîndemânatică, parcă scrisese „Vulturul” - „foaie umoristică scrisă de Iustin Ardeleanu”. Era cea mai veche revistă de acest gen din Ardeal. Avea vreo 40 și ceva de ani de apariție atunci. E drept că eu n-o citeam pentru că aș fi găsit prea multe vorbe de petrecanie; asta fiindcă știam că filonul ironiei și humorului „directorului” ei se pierduse undeva prin încâlceala vremilor trecute, ci mai mult pentru a întâlni amintirea veacului trecut cand „Vulturul” era în plină putere,

---

¹ Gazeta Transilvaniei, Brașov, Anul XXXII, 1869, nr. 52, p. 2-3.

vânturând cu aripile sale mari negurile din zeci de mii de familii românești ardeleni și descrețind frunțile multor năpăstuiți de vechiul regim.

Revista apăruse după 1880, la Oradea, și era redactată de studenții de atunci Iustin Ardeleanu și I. Șchiopu. În paginile ei, pline de spirit, apăreau și poezioare patriotice care înțepau organizația de stat de atunci, fiind socotite primejdioase, ca orice suspin ori glumă românească. La început a reacționat contra revistei studențime străină de la „Academia” din Oradea, excluzând pe tinerii redactori români din sânul ei, iar mai apoi a „luat atitudine” în numele „cezaro-crăieștii” coroane chiar și procurorul cu paragrafele sale. Așa se face că în 1894 Iustin Ardeleanu, acum doctor de legi, e „tradus” în fața „Cinstitei Legi” care-i dă „hotărâre” să intre în temniță, după ce bunul roman Nicolae Zigre-senior se străduise omeneste să-l „mântuiască”.

N-a stat mult, e drept. Iustin Ardeleanu, decât atâta cât era necesar pentru a-l îndârji și mai mult în atitudinea sa românească.

Mă uitam la el cum stătea aproape de magistratul Pap, cum iradia de bucurie.

- Mă loane, nu te-am văzut tare de mult. Cred că din 18 numai de 2-3 ori.

- Așa-i, Iustine. Multe s-o schimbat de-atunci.

- Multe, mă! zău așa...

Era în vara anului 1942.

Badea Iustin a aplecat capul în semn de rugă, da eu am văzut cum îi tremura barba, cum clipea des din priviri și cum se căznea să alunge o amintire ce-l strângea parcă de gât...

Venise și el de la Oradea...

Săracul badea Iustin!

...Scriu toate astea azi cand primesc vestea de la Arad că badea Iustin Ardelean a plecat, - nu la Oradea! - ci in Lumea Dreptilor...

S-a dus și badea Iustin.

Baciule Pap, când voi veni la Sibiu, să dăm o slujbă de dezlegare pentru sufletul lui bun.

Sursa: *Curentul*, București, Anul XVI, 1943, nr. 5494, p. 2.

COMUNISM

Situația privind trecerea sângeorzenilor la ortodoxie reflectată în registrele parohiale greco-catolice de stare civilă (1888)

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

Toți locuitorii din Sângeorz-Băi care au fost trecut din „oficiu” la ortodoxie, născuți în anul 1887, cărora li s-au aplicat în registrele parohiale greco-catolice de stare civilă ștampila „Trecut la Biserica Ortodoxă Română la 21 octombrie 1948” ar fi avut vârsta de 60 ani.

Nr. crt.	Numele și prenumele celui născut	Data nașterii	Numele părinților
1.	Andrei Văleanu	2 ianuarie 1888	Andrei și Nastasia ¹
2.	Ana Hâruga	8 februarie 1888	Manoil și Pelagia ²
3.	Auxentiu Călina	21 februarie 1888	Manoil și Maria ³
4.	Cătălina Mărcuș	7 martie 1888	Artene și Maria ⁴
5.	Macedon Andresi	9 martie 1888	Terente și Maria ⁵
6.	Emil Costan	11 martie 1888	Tănase și Irina ⁶
7.	Maxim Pop	11 martie 1888	Toader și Raveca ⁷
8.	Maxim Andresi	29 martie 1888	Ștefan și Ana ⁸
9.	Gavril Pop	1 aprilie 1888	Ioan și Ileana ⁹
10.	Ioana Hâruga	2 aprilie 1888	Anchidim și Maria ¹⁰
11.	Larion Nicolai	2 aprilie 1888	Clement și Sofia ¹¹
12.	Maxim Șorobetea	3 aprilie 1888	Simion și Ileana ¹

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (SJANBN), fond Colecția registre parohiale de stare civilă, Matricula botezaților din parohia St. Georgiu (1879-1890), f. 100 (v.) – 101 (f.), poz. 1.

² SJANBN, f. 100 (v.) – 101 (f.), poz. 5.

³ SJANBN, f. 100 (v.) – 101 (f.), poz. 9.

⁴ SJANBN, f. 101 (v.) – 102 (f.), poz. 11.

⁵ SJANBN, f. 101 (v.) – 102 (f.), poz. 12.

⁶ SJANBN, f. 101 (v.) – 102 (f.), poz. 14.

⁷ SJANBN, f. 101 (v.) – 102 (f.), poz. 15.

⁸ SJANBN, f. 101 (v.) – 102 (f.), poz. 18.

⁹ SJANBN, f. 101 (v.) – 102 (f.), poz. 19.

¹⁰ SJANBN, f. 101 (v.) – 102 (f.), poz. 20.

¹¹ SJANBN, f. 102 (v.) – 103 (f.), poz. 21.

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

13	Maria Anisie	3 aprilie 1888	Ioan și Ioana ²
14	George Gabor	5 aprilie 1888	Nistor și Cătălina ³
15	Artemie Alexi	10 aprilie 1888	Ilie și Ana ⁴
16	Macedon Jojă	12 aprilie 1888	Alexa și Ioana ⁵
17	Floarea Gagea	12 aprilie 1888	Nistor și Ioana ⁶
18	Saveta Ruști	14 aprilie 1888	Ioan și Maria ⁷
19	Paraschiva Cristurean	16 aprilie 1888	Donise și Maria ⁸
20	Victor Râmbulea	27 aprilie 1888	Grigore și Ioana ⁹
21	Mădălina Jarda	1 mai 1888	Alexa și Ana ¹⁰
22	Eliseiu Dărăban	1 mai 1888	Nastasia Dărăban ¹¹
23	Maxim Andresi (Ursu)	4 mai 1888	Nechita și Saveta ¹²
24	Ioan Buia	19 mai 1888	Larion și Paraschiva ¹³
25	Simion Mutu	17 mai 1888	Artene și Ioana ¹⁴
26	Cătălina Hehi	20 mai 1888	Cosma și Ioana ¹⁵
27	Ioan Pop	28 mai 1888	Artene și Ana ¹⁶
28	Gacea Buia	29 mai 1888	Alexa și Maria ¹⁷
29	Ana Mărcușiu	15 iunie 1888	Iacob și Nastasia ¹⁸
30	Ioana Arman	1 iulie 1888	Alexandru și Pelagia ¹⁹
31	Flore Gabor	1 iulie 1888	Alexandru și Todolia ²⁰
32	Firoana Pagu (Mihali)	3 iulie 1888	Maria lui Ioan Pagu ²¹
33	Saveta Berci	6 iulie 1888	Vasile și Ana ²²
34	Anchidim Strugariu	8 iulie 1888	Samoil și Eugenia ²³
35	Ilie Lupșor	18 iulie 1888	Ștefan și Pelagia ²⁴
36	Maria Ianăș	19 iulie 1888	Alexandru și Nastasia ²⁵

¹ SJANBN, f. 102 (v.) – 103 (f.), poz. 22.

² SJANBN, f. 102 (v.) – 103 (f.), poz. 23.

³ SJANBN, f. 102 (v.) – 103 (f.), poz. 25.

⁴ SJANBN, f. 102 (v.) – 103 (f.), poz. 26.

⁵ SJANBN, f. 102 (v.) – 103 (f.), poz. 28.

⁶ SJANBN, f. 102 (v.) – 103 (f.), poz. 30.

⁷ SJANBN, f. 102 (v.) – 103 (f.), poz. 31.

⁸ SJANBN, f. 103 (v.) – 104 (f.), poz. 32.

⁹ SJANBN, f. 103 (v.) – 104 (f.), poz. 34.

¹⁰ SJANBN, f. 103 (v.) – 104 (f.), poz. 35.

¹¹ SJANBN, f. 103 (v.) – 104 (f.), poz. 36, fată a 2-a oară căzută.

¹² SJANBN, f. 103 (v.) – 104 (f.), poz. 39.

¹³ SJANBN, f. 103 (v.) – 104 (f.), poz. 42.

¹⁴ SJANBN, f. 103 (v.) – 104 (f.), poz. 44.

¹⁵ SJANBN, f. 104 (v.) – 105 (f.), poz. 47.

¹⁶ SJANBN, f. 104 (v.) – 105 (f.), poz. 49.

¹⁷ SJANBN, f. 104 (v.) – 105 (f.), poz. 50.

¹⁸ SJANBN f. 104 (v.) – 105 (f.), poz. 52.

¹⁹ SJANBN, f. 104 (v.) – 105 (f.), poz. 53.

²⁰ SJANBN, f. 104 (v.) – 105 (f.), poz. 55.

²¹ SJANBN, f. 105 (v.) – 106 (f.), poz. 56, fată a 3-a oară căzută.

²² SJANBN, f. 105 (v.) – 106 (f.), poz. 57.

²³ SJANBN, f. 105 (v.) – 106 (f.), poz. 59.

²⁴ SJANBN, f. 105 (v.) – 106 (f.), poz. 62.

²⁵ SJANBN, f. 105 (v.) – 106 (f.), poz. 63.

Situația privind trecerea sângeorzenilor la ortodoxie reflectată în registrele parohiale greco-catolice de stare civilă (1888)

37	Saveta Alexi	19 iulie 1888	Silivan și Maria ¹
38	Saveta Sfrengu	26 iulie 1888	Ioan și Irina ²
39	Alexandru Mecicu	2 august 1888	Ioan și Maria ³
40	Cătălina Ogâgău	7 august 1888	Nechita și Todora ⁴
41	Laurențiu Oanea	16 august 1888	Pantelimon și Pelagia ⁵
42	Ioana Luci	16 august 1888	Ana Anchidim Luci ⁶
43	Vasile Petrașcu	16 august 1888	Iacob și Ileana ⁷
44	Elena Petri	16 august 1888	Toader și Pelagia ⁸
45	Maria Moldovan	17 august 1888	Vasile și Firoana ⁹
46	Eugenia Chibulcutean	19 august 1888	Vasile și Elisaveta ¹⁰
47	Ioana Lica	3 septembrie 1888	Anton și Cătălina ¹¹
48	Leon Hehi	5 septembrie 1888	Cătălina Iacob Hehi ¹²
49	Angelina Costan	26 septembrie 1888	Iacob și Saveta ¹³
50	Catarina Jarda	26 septembrie 1888	Costan și Maria ¹⁴
51	Ioan Miron	2 octombrie 1888	Dănilă și Maria ¹⁵
56	Elisaveta Petroaie	2 octombrie 1888	Procopiu și Eugenia ¹⁶
57	Macedon Mutu	9 octombrie 1888	Cosma și Pelagia ¹⁷
58	Maria Miherța	14 octombrie 1888	Ioan și Ana ¹⁸
59	Maria Pop (Loginău)	17 octombrie 1888	Scridon și Eugenia ¹⁹
60	Ioana Timoce	17 octombrie 1888	Alexandru și Maria ²⁰
61	Saveta Lica	22 octombrie 1888	Maxim și Raveca ²¹
62	Maxim Flore	22 octombrie 1888	Iovu și Saveta ²²
63	Anchidim Pop	5 noiembrie 1888	Maxim și Maria ²³
64	Maria Ruști	5 noiembrie 1888	Roman și Ana ²⁴

¹ SJANBN, f. 105 (v.) – 106 (f.), poz. 64.

² SJANBN, f. 106 (v.) – 107 (f.), poz. 67.

³ SJANBN, f. 106 (v.) – 107 (f.), poz. 68.

⁴ SJANBN, f. 106 (v.) – 107 (f.), poz. 69.

⁵ SJANBN, f. 106 (v.) – 107 (f.), poz. 70.

⁶ SJANBN, f. 106 (v.) – 107 (f.), poz. 71, fată a 2-a oară căzută.

⁷ SJANBN, f. 106 (v.) – 107 (f.), poz. 73.

⁸ SJANBN, f. 106 (v.) – 107 (f.), poz. 74.

⁹ SJANBN, f. 106 (v.) – 107 (f.), poz. 75.

¹⁰ SJANBN, f. 106 (v.) – 107 (f.), poz. 76.

¹¹ SJANBN, f. 106 (v.) – 107 (f.), poz. 77.

¹² SJANBN, f. 107 (v.) – 108 (f.), poz. 80, fată căzută a 3-a oară.

¹³ SJANBN, f. 107 (v.) – 108 (f.), poz. 83.

¹⁴ SJANBN, f. 107 (v.) – 108 (f.), poz. 84.

¹⁵ SJANBN, f. 107 (v.) – 108 (f.), poz. 85.

¹⁶ SJANBN, f. 107 (v.) – 108 (f.), poz. 86.

¹⁷ SJANBN, f. 107 (v.) – 108 (f.), poz. 88.

¹⁸ SJANBN, f. 107 (v.) – 108 (f.), poz. 90.

¹⁹ SJANBN, f. 108 (v.) – 109 (f.), poz. 91.

²⁰ SJANBN, f. 107 (v.) – 108 (f.), poz. 92.

²¹ SJANBN, f. 107 (v.) – 108 (f.), poz. 93.

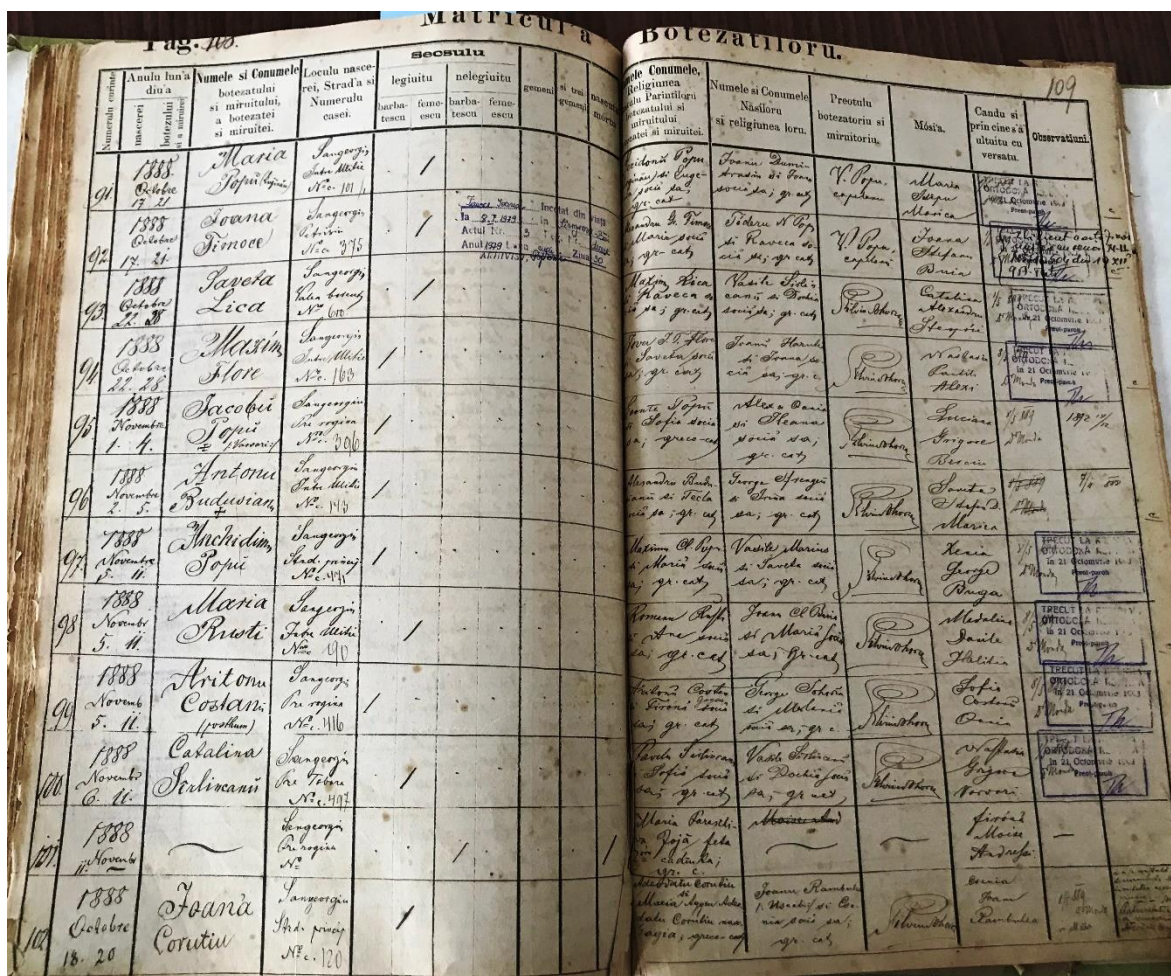
²² SJANBN, f. 107 (v.) – 108 (f.), poz. 94.

²³ SJANBN, f. 107 (v.) – 108 (f.), poz. 97.

²⁴ SJANBN, f. 107 (v.) – 108 (f.), poz. 98.

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

65	Ariton Costan	5 noiembrie 1888	Ariton și Firoana ¹
66	Cătălina Șirlincan	6 noiembrie 1888	Pavel și Sofia ²
67	Flore Al George	13 noiembrie 1888	Leon și Maria ³
68	Cătălina Sohorca	20 noiembrie 1888	Simion și Ioana ⁴
69	Octavian Mărcușiu	28 noiembrie 1888	Alexandru și Tecla ⁵
70	Maxim Mihertă	15 decembrie 1888	Domide și Saveta ⁶
71	Domnica Răzvanță	18 decembrie 1888	Dumitru și Maria ⁷
72	Raveca Flore	19 decembrie 1888	Larion și Maria ⁸
73	Ana Pop	19 decembrie 1888	Eliseiu și Raveca ⁹

¹ SJANBN, f. 107 (v.) – 108 (f.), poz. 99.
² SJANBN, f. 107 (v.) – 108 (f.), poz. 100.
³ SJANBN, f. 108 (v.) – 109 (f.), poz. 103.
⁴ SJANBN, f. 108 (v.) – 109 (f.), poz. 104.
⁵ SJANBN, f. 108 (v.) – 109 (f.), poz. 105.
⁶ SJANBN, f. 108 (v.) – 109 (f.), poz. 107.
⁷ SJANBN, f. 108 (v.) – 109 (f.), poz. 108.
⁸ SJANBN, f. 108 (v.) – 109 (f.), poz. 109.
⁹ SJANBN, f. 108 (v.) – 109 (f.), poz. 110.

Dr. Laurențiu Oanea sub supravegherea securității între anii 1951–1960

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

După instaurarea regimului comunist în România (1945-1948), mulți dintre liderii Marii Uniri și susținătorii lor au fost persecutați, arestați, marginalizați sau chiar eliminați fizic. Aceștia erau percepuți ca simboluri ale României Mari și ale democrației interbelice, reprezentau o opoziție morală și politică la regimul impus de sovietici și erau asociați cu partide istorice (PNT, PNL), considerate ostile comunismului.

În perioada 1951-1960, Securitatea se afla în faza de consolidare a terorii de stat, cu un aparat extins, dotat la toate nivelurile – funcționari, ofițeri și o rețea de informatori.

În anii 1952-1955, Ministerul de Interne a supervizat intens activități de urmărire politică și internalizarea principiului „dușman al clasei muncitoare”, iar în anii 1958-1959 a avut loc un nou val de teroare intensă.

Din informațiile disponibile despre reconstrucția dosarelor unor personalități ale Marii Uniri și arhivele CNSAS, se desprind următoarele aspecte despre Laurențiu Oanea în deceniul 1951-1960:

- dosarele sale au rămas active și completate în continuare în această perioadă critică.
- supravegherea sa a continuat prin informatori și monitorizare permanentă.
- activitățile intelectuale, memorii și corespondențe cu diaspora reprezentau ținte constante.

Continuarea activității de supraveghere prin dosare deschise și actualizate până la începutul anilor '60, inclusiv cu informatori intrași în contact cu el în această perioadă devind menționat în documente: coduri, note informative, rapoarte interne. Securitatea a păstrat și reciclat vechile acuzații interbelice pentru a justifica noua persecuție, practice frecvente înainte și după 1950.

Zeci de informatori continuau să raporteze despre el, sub nume conspirative, chiar și după eliberare, Securitatea întâlnindu-se cu aceștia în spații codificate. Corespondențele sale cu persoane din exil (Franța, Africa etc.) era monitorizată intens.

Direcția Securității capitalei trimitea la data de 16 ianuarie 1951 către Serviciul IV o cerere prin care se cereau relații privind pe Laurențiu Oanea în care să fie cuprinse antecedentele politice și profesionale, unde funcționa și dacă avea manifestări ostile regimului, cerere semnată de ofițerii de securitate maior I. Negreanu și lt.-major C. Bijutescu¹.

În urma investigațiilor făcute, la 24 ianuarie 1951, sublocotenentul de securitate menționa că Oanea Laurențiu era născut la 16 august 1888 în comuna Sângiorgiul Român, județul Bistrița-Năsăud, fiind fiul lui Pantelimon și Pelaghia, era de origine socială burgheză, fost avocat, căsătorit, avea un copil, cu domiciliul în București, B-dul Dacia nr. 10

¹ Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (A.C.N.S.A.S.), fond Documentar, dosar I nr. 0490164, vol. I, fila 97.

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

în calitate de proprietar. Era absolvent al Facultății de Drept din Cluj, luându-și diploma de doctor în drept în anul 1915. Din anul 1915-1919 a funcționat ca avocat stagiar pe lângă Baroul Avocaților din Tg. Mureș, când în acel an a fost transferat la cerere la Baroul Avocaților Ilfov, unde a funcționat până în anul 1945 când a fost suspendat din funcția de avocat cu decizia nr. 94 din 23 martie 1945. Începând cu anul 1945 și până în anul 1948 a funcționat în calitate de administrator unic pe lângă Societatea Forestieră „Someșul”, după care nemaiavănd nici o ocupație. În imobilul care l-a avut în proprietate i-au introdus chiriași care își exprimau de multe ori opinia că Laurențiu Oanea era un element cu tendințe burgheze, însă liniștit, nu se antrena în discuții politice și se ferea a se manifesta ostil regimului actual fiind foarte prudent. Nu i s-a putut stabili orientarea sa politică din trecut, însă din dosarul său aflat la Colegiul Avocaților rezulta că a fost deputat în timpul regimului burghez fără a se putea ști în ce guvern. În încheiere se spunea că nu era încadrat în nici o organizație cu caracter democrat¹.

Fiind dat dispărut, la sfârșitul lunii ianuarie 1951 a fost emis un ordin de căutare a lui Laurențiu Oanea. Acel ordin de căutare era completat cu unele date care priveau pe dispărut că era avocat și membru în comitetul executiv al asociației ASTRA (în 1949), că în 1946 a insultat funcționarii de la Controlul Străinilor din PSC, având ieșiri antidemocratice. A fost senator la PNL Brătianu².

Direcțiunea Generală a Securității Statului Regiunea București a transmis în cursul lunii februarie o dispoziție către Direcțiunea Regională a Securității Statului Cluj să găsească noi date privind-l pe Laurențiu Oanea. Această din urmă direcție, sub semnătura colonelului Nedelcu M. și a locotenentului Vancea Emil raportau următoarele:

- Susnumitul, în calitate de președinte al Cooperativei Forestiere „Someșul” din orașul Năsăud, Raionul Rodna, fără aprobarea adunării generale și cu de la sine putere, a dispus lichidarea cooperativei, fapt care singur l-a dus la îndeplinire risipind patrimoniul cooperativei, căreia i-a creat prejudicii cu rea credință;

- S-a sustras de la control prin dosirea registrelor și menținerea unui sediu fictiv;

- A distrus bunurile prin risipirea patrimoniului cooperatist, bunuri scoase din circuitul normal al economiei naționale fără posibilitatea de control;

- Pentru acest fapt a fost condamnat la 2 (doi) ani închisoare corecțională, confiscarea întregii averi mobile și imobile, pentru delictul de sabotaj de către Tribunalul Bistrița, fiind obligat și la plata despăgubirilor de 600.000 mii lei către Uniunea Cooperativelor de Consum din Bistrița;

- A făcut recurs la Curtea de Apel Cluj, care prin decizia penală nr. 177/1951 l-a achitat de sub învinuirea delictului de sabotaj și a dispus ridicarea confiscării averii inculpatului, rămânând cu condamnarea de 1 an închisoare corecțională pentru delictul de gestiune frauduloasă și îl obliga la plata despăgubirilor de 600.000 lei către Uniunea Cooperativelor de Consum din Bistrița³.

Direcțiunea Generală a Securității Statului continua să aibă printre obiectivele sale și investigațiile asupra numitului Oanea Laurențiu. S-a întocmit o nouă fișă asupra lui în care erau specificate ca și puncte principale datele biografice, activitatea politică, o scurtă caracterizare și rudele și relațiile.

La punctul „date biografice” se menționa că era născut în Sângiorgiul Băi, Năsăud, fiind fiul lui Pantelimon și Palaghia, de profesie avocat, căsătorit cu Ecaterina, casnică, având doi copii și având domiciliul în B-dul Dacia nr. 10, la subsol, raionul 1 Stalin.

---

¹ *Ibidem*, f. 96.

² *Ibidem*, f. 101(f-v).

³ *Ibidem*, f. 102.

Dr. Laurențiu Oanea sub supravegherea securității între anii 1951–1960

În anul 1915, după ce a obținut doctoratul Facultății de Drept din Cluj, a venit în București și s-a înscris ca avocat în baroul de Ilfov, unde a funcționat la Curtea de Casație până în anul 1945, când a fost comprimat pe timp de 4 ani pentru motivul că era cunoscut ca dușman al clasei muncitoare. Concomitent cu această funcție, susnumitul mai era deputat al PNL Brătianu în județul Năsăud și senator, funcții pe care le-a avut până în anul 1939.

În perioada activității sale de la Baroul Ilfov, din cele relatate de numiții Erencrait, responsabil de cadre al Baroului, fost avocat, Bălăceanu Paraschiv, președintele Baroului Ilfov și Raicu Ion, consilier la Curtea Supremă, reieșea că Oanea Laurențiu era un element ce nu avea nimic comun cu clasa muncitoare și era un dușman al ei, tot timpul avocaturii sale nu a făcut altceva decât să apere interesele capitaliștilor și ale burgheziei, neapărând nici un proces pentru vreun muncitor sau să intervină vreodată în favoarea lor. Mai este cunoscut ca un naționalist șovin de teapa lui Maniu și nu se deosebea cu nimic față de acesta.

În anul 1935 a făcut parte din conducerea Baroului Ilfov al cărui decan era Istrate Micescu, cunoscut cuzist și naționalist șovin înfocat; în acest timp Oanea Laurențiu era și senator în Parlament. A fost un apărător și susținător prin violență al alegerilor din același an pentru scoaterea evreilor din barou și și-a afișat în public sentimentele antișovine, reușind să dea o serie de evrei afară din barou.

Era cunoscut ca un mare afacerist, arenda moșii și păduri, abuza de orice îi sta în putință pentru a-și acumula venituri cât mai mari, iar dacă nu reușea, era capabil să treacă chiar peste cadavre pentru a reuși să-și atingă scopurile sale personale. În anul 1948, când acestea i-au fost smulse de către clasa muncitoare, iar după aceea nu a mai ocupă nici un serviciu și trăia din veniturile acumulate din trecut. Tot în anul 1948, având sub arenda sa exploatarea de păduri, a încheiat un contract cu o cooperativă din Constanța a cărei firmă nu s-a putut stabili, dar nu a respectat contractul, căutând să saboteze, deși i s-a pus mijloace de locomoție la dispoziție, susnumitul a căutat să nu urgenteze transportul și să lase populația fără lemne, fapt ce a făcut ca lemnele să putrezească, pentru acest considerent i s-a încheiat acte de dare în judecată. A fost mare proprietar de blocuri, dintre care unul în B-dul Dacia, unde locuiește și este naționalizat și altul care nu i s-a putut stabili adresa, dar este tot naționalizat și se crede că ar mai fi avut și altele care ar fi tot naționalizate, după care nu a mai posedat nici un fel de avere ca proprietate.

În anul 1941, deși era cunoscut ca un mare proprietar în capitală, se mai bucura și de drepturile ce se acordau refugiaților ardeleni.

La domiciliul său, din cele relatate de numiții Beneți Adriana, sindicalistă, funcționară la Sovrom-Petrol și Babici Victor, sindicalist, funcționar la Ministerul Minelor și Petrolului, reieșea că susnumitul trăia foarte retras și era văzut rareori să iasă din casă, nu se antrena în discuții de nici un fel cu vecinii, dar cu toate acestea era cunoscut ca dușman al clasei muncitoare.

În ce privea activitatea politică era menționatul faptul înainte de 23 august 1944 susnumitul a fost deputat și senator PNL Brătianu și simpatizant al tuturor partidelor naționaliste șovine, deși nu era înscris în partidele lor, dar le întindea mâna în tot timpul. După 23 august 1944 nu a fost văzut să ducă vreo activitate politică, dar totuși se credea că activa din umbră.

I s-a făcut și o scurtă caracterizare după declarațiile date de cei de mai sus că era un element inteligent, abil, prea lingușitor, fățarnic, egoist ce nu se deosebea cu nimic față de înfățișarea lui Maniu, era naționalist șovin și un dușman de moarte al clasei muncitoare.

La punctul „rude și relații se menționa că:

- Părinții îi erau decedați;

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

- Ecaterina, soția, casnică, era simpatizantă a regimurilor burghezo-moșierești și cunoscută ca dușmană a regimului, cu toate că era precaută și nu se manifestă pe față;

- Alexandru, fiu, fost inginer la uzinele „23 August”, a fost arestat de către organele Securității în anul 1950 pentru că a complotat contra Siguranței Statului împreună cu 25 de indivizi, iar el s-a făcut vinovat pentru faptul că a scris manifeste la mașină contra regimului, pentru acest motiv a fost judecat și condamnat la 5 ani închisoare. La recurs a fost apărut de tatăl său, beneficiind de legea în vigoare ca în calitate de avocat ca să-și apere familia, reușind să-i reducă pedeapsa cu 2 ani, rămânând să execute 3 ani pe care îi ispășea la canalul Dunăre - Marea Neagră;

- Gheorghe Laurențiu, fiu, botezat cu două nume, care în anul 1947 a plecat la Paris pentru a se înscrie la Facultatea de Litere, fiind bursier, cu acesta întrețineau legături prin corespondență;

- Era bun prieten cu fostul maior Gamulea Ion, deblocat, cu care se vizitau, acesta fiind cunoscut ca o persoană retrasă și liniștită.

Toate aceste date au fost întocmite de lt.-colonel Gh. Petrescu și maior A. Ciupagea¹.

În luna iunie a aceluiași an se întocmește un nou raport în care erau respectate datele raportului menționat mai înainte. Au mai apărut noi date în ce privește caracterizarea făcută de tov. Murgescu - membru în PMR, arhivar la Tribunalul Ilfov, Zoh Adam - portar, sindicalist, domiciliat în B-dul Dacia nr. 9, Anton Arion - portar, sindicalist, domiciliat în B-dul Dacia nr. 16, din care reieșea că susnumitul era cunoscut ca ostil regimului prin faptul că i s-a naționalizat blocul din B-dul Dacia nr. 10, un sanatoriu pe care îl avea în Bucovina și o moșie în Regiunea Ardealului. Și că avea o fire închisă, evita a discuta chestiuni politice cu locatarii din bloc.

La „mențiuni speciale” se specifica că investigațiile făcute în jurul obiectivului n-au putut stabili locul precis unde se afla ascuns, deoarece soția sa nu spunea nimănui unde se află, însă se bănuia că se afla în Regiunea Ardeal. aceste date au fost așternute pe hârtie de către lt.-colonel Gh. Petrescu și maiorul V. Câmpeanu².

La data de 11 septembrie s-a revenit cu nou ordin de căutare, fiind desemnat pentru acest lucru securistul Caraman³, acest ordin de căutare fiind completat cu un referat din materialul extras din dosarele de problemă deoarece nu a putut fi atașat la dosarul personal în care se scotea în evidență că:

- La 23 august 1937 a participat la sfințirea steagului Societății Arcășești din comuna Dorna, luând cuvântul, arătând importanța mișcării arcășești;

- La 28 ianuarie 1938 se arăta faptul că a făcut parte din Consiliul de Disciplină al Baroului București care a suspendat din exercițiul profesiei de avocat pe toți avocații evrei înscriși în corp după data de 18 noiembrie 1918, a căror cetățenie este supusă revizuirii;

- La 4 iunie 1938 figura ca membru în Consiliul de administrație al Societății Gaz Metan cu sediul în București, str. Gr. Cantacuzino nr. 31, care avea ca scop explorarea și exploatarea gazului metan;

- La 8 decembrie 1938 figura printre candidații avocați la „Creștini Români” pentru alegerile din barou;

- În 1938 figurează într-un tablou cu membrii Ordinului Ferdinand I;

- La 16 septembrie 1941, a dat o declarație la Poliția Judiciară Militară în care arăta că era procuratorul lui Lazăr Ioan, comerciant din comuna Nepos, județul Năsăud, care trecuse fraudulos frontiera din Ungaria în România pentru a încasa o sumă de bani pe care i-o dato-

---

¹ *Ibidem*, f. 10-13.

² *Ibidem*, f. 103-104.

³ *Ibidem*, f. 105.

Dr. Laurențiu Oanea sub supravegherea securității între anii 1951–1960

---

rase CFR-ul în urma unei livrări de bușteni pe care i-o făcuse. Lazăr Ioan fusese arestat fiind suspectat de spionaj în favoarea Ungariei;

- Într-o notă informativă din 20 octombrie 1941 era arătat că ar fi părtaș cu Lazăr Ioan, cunoscut contrabandist de valută, care trecu de mai multe ori frontiera clandestin din și în Ungaria;

- La 8 decembrie 1941 a avut ca om de încredere și colaborator direct pe Angheluș Aurel, fost comerciant în orașul Năsăud, cu care era asociat la exploatarea pădurilor de pe Valea Telciului;

- La 30 martie 1942 era președinte al Consiliului de administrație de la SRR „Impero” cu sediul în București, str. Doamnei, nr. 5, care avea ca scop import și export, investiții, etc., având deșus un capital de 150.000 lei;

- La 2 august 1943 era menționat că a colaborat la revista „Plaiuri Năsăudene”;

- La 29 octombrie 1943 a vizitat Legația Ungară;

- La 3 martie 1946 a luat cuvântul la o adunare a PNL Tătărăscu din comuna Rodna, județul Năsăud, unde a fost huiduit și întrerupt de la discurs de către locuitorii comunei;

- La 1 martie 1947 figura ca președinte al organizației PNL Tătărăscu din județul Năsăud;

- În 1947 figura printre membrii din Comitetul Asociației pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român „Astra” care avea ca scop înaintarea culturii poporului român. Toți membrii din comitetul acestei asociații aparțineau partidelor istorice¹.

Tot în decursul aceluși an 1951, ofițerii de securitate colonelul A. Stancu și căpitanul A. Olimpiu raportau că din luna martie 1951 Laurențiu Oanea a plecat din București și se credea că s-ar afla în zona Ardealului, iar soția se ferea să divulge locul unde era plecat².

Date despre urmărirea lui Laurențiu Oanea aflate la dosarul de la CNSAS aflăm în luna noiembrie a anului 1952 în care erau cerute referințe despre el de către fostele organe ale securității care aparțineau de fosta Regiune Rodna. Erau practic aceleași date menționate în rapoartele prezentate mai sus, cu deosebirea că erau semnate de maior V. Dinescu și lt.-major Gh. Iavorschi³.

Cei doi ofițeri de mai sus revin cu un alt raport la data de 21 mai 1953 privind investigațiile ce s-au întreprins în legătură cu Laurențiu Oanea, în care prezentate privind radierea lui din barou pentru că era dușman al clasei muncitoare, că a fost președintele Consiliului de administrație la Societățile „Impero” și „Someșul” din București, a posedat un imobil la adresa unde locuia, compus din două apartamente și 4 garsoniere, unul în str. Alexandru Orăscu nr. 29, compus din 5 etaje și 24 apartamente și altul în comuna Sângeorz-Băi cu 24 camere, în care era instalat un sanatoriu. Toate acestea au fost naționalizate. Avea pământ arabil în comuna Mihai Vodă, județul Tulcea, care l-a vândut înainte de 1944. De asemeni a avut în arendă 500 ha. pădure în Ardeal pe care le-a exploatat până în anul 1948 când i-au fost luate.

A divorțat în mod formal de soție și a dispărut de la domiciliu. La adresa de mai sus locuia soția sa, anume Oanea Ecaterina, fiica lui Dionisie și Maria, născută în 7 aprilie 1891 în Buzău, casnică. Se afirma că aceasta știa unde se află soțul⁴.

Se revine mereu cu aceleași referate în care erau prezentate aceleași date privind persoana și familia lui Laurențiu Oanea, exemplu fiind și referatul întocmit la data de 4 iunie 1953 de către sublocotenentul Volintiru Gheorghe¹. Acest ofițer a concluzionat că ar fi

---

¹ *Ibidem*, fila 154-156.

² *Ibidem*, fila 92.

³ *Ibidem*, fila 187-189.

⁴ *Idem*, dosar P 117597, vol. I, f. 8-9.

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

necesar ca Oanea Laurențiu, dispărut de la domiciliu, precum și Oanea Ecaterina să fie dislocați la locul cu domiciliu speciale. S-a propus ca dosarul de dislocare să fie înaintat spre examinare Colegiului Special de pe lângă Ministerul Securității Statului în vederea aprobării (confirmării) hotărârii luate².

La data de 3 iulie 1953 a fost întocmit un referat de către lt.-major Nedelcu Neagu în care priveau pe Oanea Aglaia Ecaterina, fostă moșiereasă expropriată³, propunându-se ca și ea să fie dislocați la locul cu domiciliu speciale⁴.

Spre sfârșitul anului 1956 și în prima jumătate a anului 1957 s-au făcut mai multe cereri de verificare a cartotecilor privindu-i pe Oanea Alexandru⁵, Oanea Laurențiu⁶, Laurențiu Oanea-fiul⁷ și Oanea Ecaterina⁸.

După mulți ani, legătura dintre fiul lor Laurențiu cu cei rămași în țară a fost reluată. În Ziua de Crăciun a anului 1956 îi este trimisă lui Laurențiu o scrisoare, acesta aflându-se la acea dată Dakar, Africa Occidentală Franceză. Această scrisoare cuprinde practic o mică istorie a familiei, rămasă în țară, în acei primi ani de instalare a comunismului, cu bunele și cu relele prin care au trecut. Surprinzător este cum de a fost păstrată scrisoarea de către cenzură, știindu-se că multe scrisori de acest fel nu ajungeau niciodată familiilor. Pentru a vedea drama prin care a trecut această familie, vă prezentăm între cuprinsul acestei scrisori.

București, 25.XII.1956

Ziua de Crăciun, orele 21 seara

Scumpul nostru Scump!

După 10 ani, azi am petrecut primul Crăciun mulțumiți, fericiți și plini de voie bună din două motive:

1) Eram împreună la masă la Sandi, unde ne înveselea scumpul lui copil Dinu Oanea cu toate giumbușlucurile lui și drăgălășeniile, ce nu se pot descrie și

2) Aveam fericirea și mulțumirea ocazionată de scrisoarea ta din 9.XII. sosită aici în ziua de 20.XII. și primită de noi în aceeași zi, din care vedeam că ești în viață și ai o situație bună.

De la 1946 nu am mai simțit la un Crăciun astfel de mulțumire.

Sper că telegrama trimisă de noi în ziua de 21.XII. ai primit-o și ți-a făcut plăcere reluarea contactului dintre noi.

Desigur cei 5 ani de tăcere au fost dureroși și mama și eu am suferit mult din cauza neprimirii vreunei știri de la tine.

Trec în revistă câteva informații despre viața noastră de la 1950 până la primirea scrisorii.

După cum știi, Sandi a plecat prin iulie 1950, iar eu în 6 martie 1951.

Sandi s-a reîntors acasă la 8.VIII.1953 și a intrat în serviciul de inginer. Eu m-am reîntors la 1.II.1956.

De atunci eu stau cu mama acasă și continuăm a locui în camera de la subsol a casei care a fost a bucătăresei de lângă pivniță.

¹ *Ibidem*, f. 7 și f. 15.

² *Ibidem*, f. 5(f-v).

³ *Ibidem*, f. 14.

⁴ *Ibidem*, f. 4(f-v).

⁵ *Ibidem*, fila 49(f-v).

⁶ *Ibidem*, f. 50(f-v).

⁷ *Ibidem*, f. 50(f-v).

⁸ *Ibidem*, , f. 205(f-v).

Dr. Laurențiu Oanea sub supravegherea securității între anii 1951–1960

Acum îmi fac formele de pensie de la Casa de Pensuni a Avocaților unde am 33 ani de exercitarea profesiei de avocat.

Pensia va fi de 425-440 lei. Puțin dat tot este ceva.

Restul necesarului îl acoperim din vânzarea lucrurilor ce mai avem după ce multe au fost vândute de mama în anii trecuți ca să poată trăi.

Sandi este salariat la Ministerul Metalurgiei, la Institutul de Proiectări și este mulțumit cu postul și cu salariul. Dânsul îți va scrie mai detaliat peste o zi sau două.

Despre Sandi și familia lui:

Sandi s-a căsătorit în februarie 1954. Soția lui este unica fiică a d-lui Nicolae Anghel, fost avocat și prefect de Buzău, Aurora Anghel, toți îi spunem Rozy, pe care o iubim cu toții.

Este licențiată și de la 1950-1954 singură a muncit ca funcționară și a întreținut pe mama ei, căci și tatăl ei era plecat și a revenit acasă numai în 1955.

Deci ambii tați au găsit căsătoria lor încheiată sub ochii mamelor, dar ambii au binecuvântat această căsnicie pe care o vedem fericită, mai cu seamă de când a venit pe lume acest copil scump, Dinu Oanea, la 26 iunie 1955, pe care îl adorăm cu toții.

Dinu împlinește mâine, în 26.XII.1956, un an și jumătate și pe el l-am sărbătorit astăzi.

Părinții i-au făcut acasă primul Pom de Crăciun, de care s-a bucurat nespus de mult. Umblă bine, dar încă nu vorbește, ci numai câte o vorbă scurtă, dar face nebunii și are drăgălășeni, care ne fac pe toți să ne înveselim și să facem maimuțării de dragul lui. Cuscii îl adoră și îl îngrijesc nespus.

Astăzi mama Porumbița umblă prin cameră cu Dinu în „cârcă”, făcând „mielul gras”, iar noi trebuie să îl prindem ca să-l cumpărăm.

Toate după masa ne-a trecut în plăcere de dragul lui.

Sandi îți va trimite fotografiile cu Rozy și cu Dinu.

În schimb și tu să nu neglijezi a ne trimite o fotografie recentă în postura de director peste Oceanul Atlantic, doar Dakarul este buricul african al oceanului!!!

Sandi îți va scrie despre colegi și despre Sanda, care este căsătorită de doi ani și are o fată, dacă nu greșesc.

Aseară am văzut pe Săbăreanu, inginer, tot burlac.

Mare plăcere i-a făcut scrisoarea ta lui Andrei Munteanu, care te iubește, face avocatură, are o soție frumoasă, tot avocată și împreună cu d-na Munteanu stau în același bloc cu Sandi în B-dul Ana Ipătescu nr. 11 A, fost B-dul Lascăr Catargiu din Piața Romană către Ministerul de Externe.

Unchiul Oil a decedat la 8.IV.1956 de un atac de cord.

Mene este bine și este contabil la Uniunea Cooperativelor din Brănești unde se deplasează în fiecare dimineață și seara se reîntoarce acasă.

Dragul nostru Mene a fost un frate iubitor și bun pentru mama, singurul ei sprijin și neclintit mângâietor în timpul lipsei mele și a lui Sandi de acasă. De aceea îi suntem foarte recunoscători.

Mene o duce bine cu serviciul și cu viața familiară și este mulțumit.

S-au bucurat mult de semnul de viață dat de tine, d-na și d-l ing. Vasile Petrescu, d-l Nicu Costea, d-l Buia și Puiu Buia, care acum este în București cu a treia soție și de la toți să primești urări de bine și succese frumoase.

De asemeni toți vechii locatari din bloc: Gamulea, Enciulescu, etc.

Reluând contactul prin scrisori, să ne angajăm cu toții că ne vom scrie și vom ține mereu legătura, care pentru noi este o mare mângâiere.

Scumpul meu Puimic

DR. ALEXANDRU DĂRĂBAN

Nu pot descrie mulțumirea ce mi-a pricinuit-o scrisoarea ta; mă simt sufletește întinerită.

Eu am suferit mult și din această cauză m-am îmbolnăvit de diabet și am și reumatism pe care nu l-am mai tratat de când m-a trimis Culion Dubois care m-a făcut foarte bine un an întreg.

Părul meu este grizonat și cunoștințele îmi spun că îmi șade bine (asta pentru că nu am zbârcituri deloc). De când cu scrisoarea ta, am impresia că sunt Mama cea mai fericită din lume.

Relativ la prietenii tăi: Sava a fost de multe ori să ceară informații de tine. Este medic și căsătorit, tot cu o medică și au un băiat.

(Urmează o porțiune blurată de CNSAS)

Marius a îmbătrânit mult, nu i-am citit încă scrisoarea ta. Nu mai am nimic de scris că văd că tata a scris tot.

Te sărut cu tot dragul sufletului meu

Mama.

Adresa lui Sandi este: ing. Oanea Alexandru, B-dul Ana Ipătescu, nr. 11 A, raionul I. V. Stalin, București 36, telefon 22-0-66.

Deci Sandi având telefon, se poate face și legătura telefonică chiar din Dakar.

Și acum trec la cea mai dorită de noi chestie, atinsă de tine numai în treacăt: „sunt încă burlac, dar nu pentru multă vreme”.

Da! Să nu fie multă vreme. Să cauți să-ți faci un cuib familiar, pentru care ai, cu anticipație, binecuvântarea noastră părintească.

Îți dorim ca aleasa să fie: „frumoasă pentru tine, bună, iubitoare și nobilă sufletește pentru tine și pentru noi”.

Scrisorile să le scrii tot pe adresa mamei: Ecaterina Oanea, B-dul Dacia 10, București 36.

Te sărut dulce și cu mare dor, Tata!

La data de 30 iunie 1957 Alexandru Oanea îi trimite și el o scrisoare fratelui, aflat la Paris, pe care o redăm în rândurile ce urmează:

Dragă Puiule,

Am salutat cu deosebit entuziasm faptul că acum trei zile am primit scrisorile ce ne-ai trimis înainte de a pleca la cură de ape minerale la Chatelgruyon. Entuziasmul a fost cu atât mai mare cu cât ești mai economicos în ale scrisului.

În adevăr, o scrisoare la 6 luni (una în decembrie și una în iunie, iar ultima atât de scurtă) dovedește o grijă deosebită pentru uzura peniței stiloului.

Acum vorbind serios, tu îți dai seama că părinții noștri au ajuns la o vârstă destul de înaintată, tata are 69 de ani, iar mama 65, că singurele lor bucurii sunt om veste de la tine și o clipă de joacă cu Dinu? Îți dai seama că ei nu o să fie mult timp printre noi, poate ani, poate luni sau chiar săptămâni și că în acest timp trebuie să căutăm să-i supărăm cât mai puțin și să le facem bucurii cât mai multe, mai ales când e vorba de ceva atât de simplu, de exemplu în cazul tău la fiecare câteva zile 10 minute sau un sfert de oră în care să așterni pe hârtie câteva

¹ Idem, dosar I 0490164, vol. I, f. 52-55.

Dr. Laurențiu Oanea sub supravegherea securității între anii 1951-1960

rânduri, o veste despre tine, ceva, indiferent ce! Sper că între timp de la Chatelgruyon, cel puțin pentru a mai omorî plictiseala unei localități balneare, ne-ai învrednicit cu o ilustrată, dacă nu chiar cu o amplă scrisoare de 1-1/2 pagini. În orice caz, te rog să nu uiți ce ne-ai promis și ce te-am rugat de atâta timp și de atâtea ori, poze, cât mai multe poze.

În altă ordine de idei, spuneai că Grigorescu era de părere să te apuci de studenție la istorie. Totdeauna am fost de părere că bătrânul este o combinație fericită de poet – visător – filosof idealist, cu domiciliul în lună și capul plasat exact printre nori. Cred că ne-ar aplauda dacă, de exemplu, ți-aș sugera să nu te pripești; în adevăr să te apuci de studenție la istorie, dar înainte de asta, pentru a te forma, să faci școala normală, să faci vreo câțiva ani pe învățătorul și de-abia apoi, acrit bine după vreo 10-12 ani să te apuci de studenție. Ce faci, mișto propunere?

Eu trimit această scrisoare la ultima adresă indicată, la hotelul din Paris și sper că îți va parveni indiferent unde te vei afla.

Te rog comunică-ne planurile și proiectele tale de viitor.

Îți trimit alăturat rețeta de ochelari pentru Rozy. Te rog mult să cauți ochelarii conform rețetei (50 % fumurii sau umbral cum se spune). În ce privește rama, am văzut niște modele în ecaiele, adică celuloid de culoare mai închisă (maro) la partea de deasupra și care devin de culoare deschisă (beije) în degrade spre partea de jos. În orice caz vezi tu ce faci, dar cum ți-am scris, te rog să nu fie montură de aur.

Cu restul problemelor și întrebărilor, respectiv rugăminților ce ți-am făcut, cum stai? Ai găsit răspuns?

Rozy îți mulțumește pentru ochelari, iar eu pentru restul. Dinu îți trimite o respectuoasă salutare de nepot (acum 4 zile, la 26 iunie, când a împlinit 2 ani și ne-am adunat toți aici la noi, mărturisesc că am sperat că vei da un telefon, păcat!).

Te îmbrățișez cu mult drag, Sandu'.

Un ultim document pe care l-am găsit în această perioadă abordată este cel emis de Direcția a IV-a a MAI către Direcția a II-a în care se cerea să fie trimis tot materialul ce-l dețineau despre numitul Oanea Alexandru, născut la 7.II.1923 în București, fiul lui Laurențiu și Ecaterina, aflat în evidența dosarelor problemă 312 indicativul 232. Se specifica că acesta lucra la uzinele „Semănătoarea” și apărea ca legătura unor elemente urmărite. Acel ordin era semnat de șeful Direcției general maior Evghenie Tănase și șeful Serviciului maior Marin Constantin².

Între 1951-1960, Laurențiu Oanea rămâne o figură urmărită și vânată de securitatea statului comunist, deși nu era închis în permanentă. A fost monitorizat, informat și controlat cultural și intelectual. Viața sa în acest deceniu reflectă nu doar excluderea din viața publică, ci și eforturile regimului de a neutraliza memoria unioniștilor. Reabilitarea numelui său după 1989 amintește că cel mai durabil act represiv este ștergerea memoriei colective.

Laurențiu Oanea – un om care a contribuit decisiv la fondarea României moderne – a fost tratat ca un inamic al statului. Securitatea l-a redus la tăcere, i-a confiscat viața profesională și l-a izolat cultural. Acest deceniu ne arată cum regimul comunist a încercat să șteargă din istorie simbolurile României Mari, transformând eroii naționali în „suspecți de clasă”.

Articol publicat în revista *Arhiva Someșană*, Năsăud, Seria a III-a, Anul XXIV, 2025, p. 159-170.

¹ *Ibidem*, f. 56.

² *Ibidem*, f. 51.

Alexandru Găină – un „pater familias” pilduitor prin viața lui

IONICĂ SCRIDON

S-a născut dintr-o familie veche a Feldrului la 3 octombrie 1906, familie harnică și onorabilă. Tata Grigore, mama Victorița, țărani de baștină care au crescut 7 copii - al cincilea dintre ei era Alexandru. Distins pentru dorința de a învăța. Căsătorit cu Victoria Ilieș a avut trei copii: Veronica, Ioana și Grigore, fiecare cu familiile lor bine consolidate.

Vitregia timpului i-a întrerupt școlarizarea rămânând doar cu trei clase primare, dar cu o neistovită dorință de cultivare, constituindu-se într-un veritabil țaran român autodidact. Pasiunea pentru cunoaștere l-a însoțit pe întregul fir al vieții.

Crescut în spiritul omeniei grănicerești, rigoare în creșterea copiilor și în seriozitatea

învățăturii în toate direcțiile, cu un respect exemplar față de părinți și familie, culminând cu dragostea față de întreg neamul românesc.

Datorită dragostei față de patrie și neam românesc, a trebuit să suporte ororile din închisorile comuniste, fiind condamnat pentru „uneltire” la 7 ani închisoare corecțională prin sentința dată de Tribunalul Militar din Cluj în anul 1949. Era perioada când, oricine care nu convenea regimului, era etichetat ca „legionar”, fiind la modă atunci „pârâșii” care slujeau cu ardoare noul regim instaurat. Și-a executat pedeapsa începând cu data de 1 februarie 1949, fiind eliberat la data de 30 ianuarie 1956 (conform fișei penale existente în fondurile Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc - IICCMER).

Sinceritatea, luciditatea și înțelepciunea au fost calități care au consolidat un caracter care a garantat în continuare relații prietenești cu personalități deosebite.

Acestea s-au confirmat prin numeroasele relații care le-a avut cu oameni ai culturii românești. Toți, deopotrivă, intuiau și apreciau bogata zestre sufletească. Iată doar una dintre dedicațiile pe care academicianul Eugen Pora i le-a închinat pe una din paginile cărții „Cinci luni în Oceanul Indian”: „D-lui Alexandru Găină în amintirea clipelor când ne-am întâlnit pe culmile înalte ale Inelui și a bucuriei că amândoi am rămas pe câte o culme, 3.III.1967”.

Setea de a ști cât mai multe a fost o preocupare până în ultimul ceas al vieții. În eventualitatea continuării școlarizării, avem convingerea că acest om putea să ajungă un mare om de cultură.

Firea lui deosebit de sociabilă, dublată de o credință religioasă însușită și practică din adâncul ființei lui, l-a făcut un om atrăgător, un sfătuitor spre care își îndreptau speranța nu numai rudele ci și alți oameni din sat sau de oriunde.

IONICĂ SCRIDON

Penitenciarul 2 3 4 Nr. MATRICOL 1956/1494 5 6

FIȘA MATRICOLĂ PENALĂ

Pronumele *G. IONICĂ*

- NUMELE
- Porecla
- Născut în anul *1922* luna *octombrie* ziua *3* în Comuna *Făltăciu*
- Raionul *Ștefan cel Mare* și al *Ștefana Bostan*
- Fișă lui *Ștefan* și al *Ștefana* Nr.
- Domiciliat în Comuna *Făltăciu* str.
- Raionul *Ștefan cel Mare* în trecut *Ștefana Bostan*
- Regiunea *Ardeal*
- Ocupația în prezent *agricultor* în trecut *agricultor*
- Averea deținut *5.700 lei* în prezent *5.700 lei* în trecut *5.700 lei*
- Ocupația soțului în prezent *agricultor* în trecut *agricultor*
- Averea soțului în prezent *2.000 lei* în trecut *2.000 lei*
- Ocupația părinților în prezent *agricultor* în trecut *agricultor*
- Averea părinților în prezent *2.000 lei* în trecut *2.000 lei*
- Originea socială *proletariat*
- Cetățenia *română*
- Starea civilă *casat* numele soției *Ionica* copii *2*
- Serviciul militar: clasa *1* gradul *1* unitatea careia aparține *regimentul 1*
- Apartenența politică a deținutului în prezent *comunist* în trecut *comunist*
- Starea sănătății (ce defecte fizice și psihice are)

SEMNALMENTE: înălțime *1,60 m* fruntea *lată* nasul *rotund* gura *pușă* bărbia *pușă*
 ochii *cașcați* sprâncenele *pușă* barba *pușă*
 urechea *pușă* mustața *pușă* semne particulare *pușă*

SITUAȚIA JURIDICĂ:

a) ANTECEDENTELE PENALE

Dacă este infractor din obicei

b) PREVENIT, deșus de *1956* pentru fapt *cu mandatul de arestare* art.

Descrierea pe scurt a faptului

Prin ordonanța definitivă Nr. *1956* emisă de *tribunalul Iași* rămas sub stare de arest până la terminarea judecării.

c) INTERNAT, de către *tribunalul Iași* cu ordinul Nr. *1956*

Se mai menține ca *internat* cu *mandat* N-rele

Eșiri provizorii

Reprimări din eșiri provizorii

Peșape disciplinare

Purtarea *Cum a muncii*

Eșiri definitive

d) CONDAMNAT înmatricolat în ziua de *11* / *11* / *1956* primit dela *tribunalul Iași*

Numărul amenzilor sau al mandatelor de arestare	Data judecării sau a pronunțării	Fapta comisă, art. din legea penală sau legea în vigoare	Durata și felul pedepsei	Comisări, reduceri, grațieri, adăugiri, compușii, contopiri			Data începerii pedepsei			Data expirării pedepsei		
				Anul	Luna	Ziua	Anul	Luna	Ziua			
<i>1956/1494</i>	<i>12-03-1956</i>	<i>furt</i>	<i>4 ani</i>	<i>1956</i>	<i>11</i>	<i>11</i>	<i>1956</i>	<i>11</i>	<i>11</i>	<i>1956</i>	<i>11</i>	<i>30</i>

Descrierea pe scurt a faptului: *furt*

Observații

Eșiri provizorii (transferări în afaceri judecătorești, spitale, cvadan)

Reprimări din eșiri provizorii

Transferări definitive

Cum a muncii și meseria însoțită

Premii, evidențieri

Sceli urmate în penitenciar

Peșape disciplinare

Purtarea

Readaptat sau Eșiri definitive *20.5.1956 elib. prin eșiri fed.*

Pleșat în câmpul muncii

Impresionarea degetului

Fișa a fost întocmită de *scribtor*

Verificat și găsit în conformitate cu actele de deținere la dosar.

DIRECTOR, *Ștefan*

Secretar de Cereș, *Ștefan*

Fotografia aparține autorului

Fișele penale din fondul existent la Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (IICMER) - Fișe matricole penale

Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CENTRUL CULTURAL „JUSTIN SOHORCA” SÂNGEORZ-BĂI

ISSN 2285-8229
ISSN-L 2285-8229